పెద్దకథ

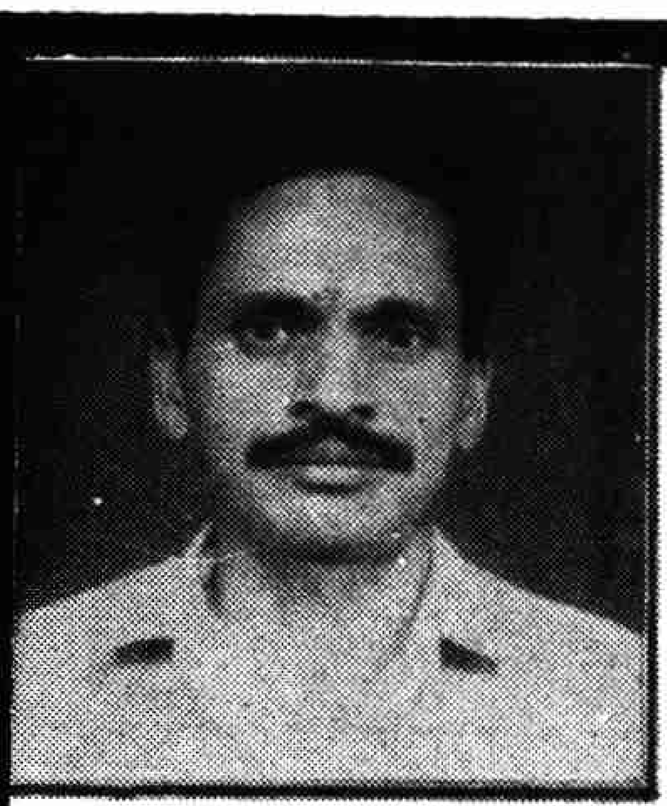

అల్లంరాజయ్య

పెద్దకథ

అతడు

డిశంబరు నెల రెండోవారం. ఉదయం తొమ్మిది గంటలు దాటింది. "కాలరీ" బొగ్గు పొగతోపాటు, చలికాలపు మంచు తెరలు పలుచబడుతున్నాయి. ఎండపొడ వేడెక్కుతోంది.

రాత్రి డ్యూటీకి పోయి ఇంకా తిరిగిరాని భర్తకోసం మల్లిక ఎదురుచూస్తోంది. రాత్రి డ్యూటీకి పోయిన కార్మికులు సాధారణంగా ఎనిమిది గంటలకల్లా ఇల్లు చేరుతారు. ఆలశ్యమైతే ఆడవాళ్ళు ఎదురు చూస్తారు.

ఒక వేపు బడికి పంపడానికి కూతురును తయారుచేస్తూనే మల్లిక భర్త కోసం ఎదురు చూస్తున్నది. కూతురును సాగనంపి క్వార్టరు ముందుకు వచ్చి నిలుచున్నది.

పక్కింటి సుమతి కూడా తన కొడుకును బడికి పంపి మల్లిక దగ్గరికి వచ్చి "అక్కా రాత్రి బజిలీ (షిఫ్టు) లో గొల్ల కొమురయ్య కప్పుకూలి చనిపోయిండట" సుమతి విచారంగా.

"అయ్యో! అందుకోసమేనా ఈపూట ఈనెకు ఆలిశ్యమయ్యింది" మల్లిక తల్లడిల్లుతూ -

"మీ మరిది చెప్పిపంపిండు. బాయి (గని) బందుపెట్టి నారట"

"ఉత్పత్తి ఉత్పత్తంటు కంపినోడుపాడిపాడి పానలు తియ్యవట్టిరి. వానికి బొగ్గు తప్ప మనుషుల పానాలు లెక్క లేదు" ఆ తరువాత ఏమనాలో మల్లికకు తోచలేదు. 'ఉత్పత్తి' ఈమాట తను కొత్తగా నేర్చుకొన్నది. తన భాషకూడా మారిపోతున్నది. సుమతి గుర్తుపట్టిందా? సుమతి ముఖంలోకి చూసింది.

సుమతి ఆ విషయం పట్టించుకున్నట్టు లేదు. తన ధోరణిలో "కొమురయ్య శవాన్ని తీసుకొని జనరల్ మేనేజర్ ఆఫీసుకు ఊరేగింపుగా పోయినారట - అంతలొల్లి లొల్లి చేసినారట" సుమతి.

చనిపోయిన కొమురయ్యను మల్లిక గుర్తుకు తెచ్చుకున్నది. తన భర్త షిఫ్టే. అప్పుడప్పుడు తమ ఇంటికి వచ్చేవాడు. ఇంకా ఎవరికైనా దెబ్బలు తగిలినయా? మల్లిక మనుసు కొమురయ్య గురించి తల్లడిల్లి పోయింది. కొమురయ్య కుటుంబం, పిల్లలు ఏమైపోతారో? ఈ ప్రమాదాలు ఈ చావులు ఆపలేరా?

"వాడు కనిపించకుండా ఉచ్చులు బిగిస్తున్నాడు". ప్రమాదాల మీద వేసిన కరపత్రంలోని మాటలు మల్లికకు గుర్తొచ్చాయి.

"ఇంకా నయం అక్క - దెబ్బలెవలకు తాకలేదట" సుమతి గొనుగుతూ వెళ్లిపోయింది. మల్లిక వికలమైన మనుసుతో లోపలికి నడిచింది.

ఏ పనిచేయడానికి మనుసు పోలేదు. ఊరికనే ఇంట్లో తిరుగసాగింది.

మరోగంట తరువాత మల్లిక భర్త భూమయ్య పీక్కుపోయిన ముఖంతో తలవంచుకొని ఇంట్లోకి వచ్చాడు.

గుబగుబలాడే గుండెతో మల్లిక "ఎంత పని జరిగింది? ఎట్ల జరిగింది!" అన్నది.

భూమయ్య ఒకే ఒక్క నిమిషం మల్లిక ముఖంలోకి చూశాడు.

"పాపం కొమురయ్య కుటుంబం" మల్లిక.

భూమయ్య ఆమాట విన్పించుకోలేదు. వంచిన తల ఎత్తలేదు. బట్టలన్నా మార్చుకోకుండా మంచంలో పడిపోయాడు. అంతకన్నా మిక్కుటమైన బాధ అతని ముఖంలో మల్లిక మనుసు చివుక్కుమనిపించింది. తనకు చెప్పితే ఏమౌతుంది? తను పరాయిదా?

"జీయం ఆఫీసుకు పోయినారట - ఏమయ్యింది?" మల్లిక బెడ్ రూంలోకి వచ్చి అడిగింది.

భూమయ్య అయినా ఉలుకలేదు. ముఖం చూసి తెలుసుకుందామంటే గోడవేపు పెట్టుకున్నాడు.

లొల్లి జరిగిందా? అరెస్టులు జరిగాయా? ఏమి జరిగి ఉంటుంది? మల్లిక ఊహకు అందలేదు.

జనరల్ మేనేజర్ మీదనో భర్తమీదనో కాని మల్లికకు కోపం బుసబుస పొంగింది.

ముందు రూంలోకి వచ్చి నిలుచున్నది. కొమురయ్య శవాన్ని, ఊరేగింపును ఊహించుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసింది. తనవల్ల కాలేదు.

ఎందుకో ఈ మధ్యన తనకు భర్తకు కనపడని దూరాలేవో పెరుగుతున్నాయి. ఇదివరకైతే తనకు అర్థం కాకున్నా అన్నీ చెప్పేవాడు. తనకు ఆసక్తి పెరిగి అర్థమౌతున్నా కొద్దీ - 'ఇప్పుడు తనే మనుసు పట్టక అన్నీ చెప్పుతుంది' మిలమిల కళ్లల్లోకి చూస్తాడు. ఆ చూపుల అంతరార్థం తనకు తెలుస్తూనే ఉంటుంది.

ఒకప్పుడు నోట్లో నాలుక లేనట్టుండే తను - మూగ మొద్దులాంటి తను - మల్లికకు నిస్సత్తువ ఆవహించగా ముందు రూంలో కూర్చున్నది.

కూతురు బడికి పోతూ విడిచేసిన బట్టలు - చిందర వందర చేసిన పుస్తకాలు సదిరింది.

భర్త అన్నీ వివరించి చెప్పుతాడని - కనీసం లేచి బయటకు వస్తాడని ఎదురు చూసింది. తను ముందు గదిలో చేసే శబ్దాల అంతరార్థం గ్రహిస్తాడనుకున్నది.

భూమయ్య ఏ శబ్దాలను పట్టించుకోలేదు.

తనిప్పుడు మాట్లాడగలుగుతున్నందుకు - అలుకు పిడచలాగా మసిగుడ్డలాగా పడుండే తను ... ఇప్పుడు లేచి నిలబడి నందుకే గదా! ఎందుకో మల్లికకు గుండె గొంతులో కొట్లాడింది. తను లోలోపల కుమిలిపోతూ ఒంటరిగా దిగులుగా బతికిన గతపు నీలినీడలేవో పరుచుకున్నట్లు గా తోచింది.

"ఇక్కడి నుండి వెనక్కి పోరాదు. ఉన్నకాడ ఉండరాదు.

పెద్దకథ

అతడు

ముందుకే జరుగాలి. జరిగితీరాలి" 'అతను' అన్న మాటలు గుర్తొచ్చాయి.

అతను రెండురోజుల క్రితం చెప్పిన పనులు గుర్తొచ్చాయి. ఈ గొడవలేకుంటే - తను బజారుకు వెళ్లి 'ఆ పని' చూసుకొని కూరగాయలు కొనుక్కొని పదకొండు గంటలకు ఇల్లు చేరుకుందామనుకున్నది.

"ఇదంతా ఉందేదే? గొడువెందుకు?" మల్లిక కొంత తేలిక పడి ఒక నిమిషం తనను తాను సిద్ధ పరుచుకొని బెడ్ రూంలోకి వచ్చి భర్త ముఖం చూసి అవాక్కయిపోయింది.

భూమయ్య కళ్లు ఎర్రగా ఉబ్బి ఉన్నాయి. ముఖంలో తనెన్నడు చూడని చిత్రమైన వానుకు ...

"ఏమయ్యింది నీకు." మంచం చివర కూర్చుంటూ మనుషులకు మాత్రమే సాధ్యమయ్యే ప్రేమతో అతని ఒంటిమీద చెయ్యేసింది.

షాక్ కొట్టినట్టుగా మల్లిక చెయ్యి తీసేసి "పో! నీ పనులు చూసుకపో" భూమయ్య.

కంఠం కొత్తది. అది బాధా! దు:ఖమా! ఇట్లా అయి తీరుతుందని తనుముందే అనుకున్నట్లు - దాన్ని ఖాతరు చెయ్యనట్లు- అది ఎవరి మీదికోపం?

"ఇందాక సుమతి చెప్పింది. కొమురయ్య..." మల్లిక గురగురలాడే గొంతుతో -

భూమయ్య ఒకే ఒక్క నిమిషం మల్లిక ముఖంలోకి చూశాడు. ఏమనుకున్నాడో ఏమో? అటు తిరిగి కాసేపాగి "మా డిస్ట్రిక్టు (పనిచేసే స్థలం)లోనే 'గోపు' (బొగ్గును పూర్తిగా తీయగా ఏర్పడే ఖాళీ ప్రదేశం) వచ్చింది."

ఇంకేమైనా చెప్పగలడని చూసింది. మల్లికకు మాటలు కరువయ్యాయి.

బయటకు పోవాలా వద్దా అని కాసేపు గుంజాటన పడ్డది. భర్తను కాసేపు ఒంటరిగా వొదిలిపెడితేనే బావుంటుందేమో? అనునయపు మాటలు తనకు చేతకావడం లేదు. అలాంటి మాటల వలన మరింత దు:ఖం కలుగుతుంది.

బయటకు పోకపోతే - ఇవ్వాళ్ల సాయంత్రం అతను కలుస్తానన్నాడు. ఆ ఉత్తరం ముఖ్యమైందేమో? పనాగిపోతుంది.

ఎప్పుడూ ఇంతే - ఏ పనిచేసినా ఇన్ని ఆలోచనలు - కాళ్లు మలుకలు పడేటట్టు - ఏదీ తేల్చుకోలేదు. తన పుటుకే అంత. ఏద్దైతే అదౌతుందని ఏదీ చేయజాలదు. ఎప్పుడు వెనక్కు ముందుకు యాతం పోయడమే.

"నేను కూరగాయలు తేవాలె - నీల్లు చల్లారి పోయిన మనుకుంట తోడనా? చాయ్ పెట్టియ్యనా?" వంటింటిలోకి నడుస్తూ మల్లిక.

"వద్దు......" భూమయ్య.

పోవద్దంటాడా? చాయ్ వద్దంటున్నాడా?

"నువ్వు పో" భూమయ్య. కొమురయ్య చావుకన్నా తీవ్రమైన దుఃఖమేదో చుట్టుకున్నట్టు.

పోనీలే - కాసేపు పడుకోనియ్యి. అయ్యో ఛాయ అయినా తాగితే కాసంత తెరిపిన పడునూ - ఎట్లా తాగుతాడు? ఇట్లా ఆలోచిస్తూనే తలుపు దగ్గరేసి వీధిలోకి వచ్చింది మల్లిక.

వీధంతా నిర్మాణుష్యంగా ఉన్నది. సైకిల్లు, స్కూటర్లు నడుస్తున్నాయి. ఎందుకో అవి తొట్రుపడుతూ వేగంగా పోతున్నట్టున్నాయి.

మల్లిక మేన్ రోడ్డుమీది కొచ్చింది. టేలాలు (చిన్న దుకాణాలు) అన్ని మూసేసి ఉన్నాయి. మొగవాళ్లు అక్కడక్కడ ఒకరిద్దరు చేరి ఏదో గుసగుసలాడుతున్నారు.

ఊరికనే కాబోలు. తనకు అన్నీ అనుమానాలే. ఈ రోజు 'బందు'గిన పెట్టినారా? బందు పెడితే ముందే అనుకుంటారు గదా! తనకు తెలుస్తుంది గదా! పెద్ద తనకే అన్ని తెలిసినట్లు.

మల్లిక వంద గజాలు నడిచిన తరువాత అటిటు చూసి గోడలమీద ఏమైనా పోస్టర్లు కొత్తగా అతికించారేమోనని కళ్లతో వెతికింది. ఎప్పుడో అంటించిన రంగు వెలిసిన చిరిగిన పోస్టర్లేగాని కొత్తవేమి లేవు. రెండురోజుల క్రితమే అతను కల్సినాడు గదా! ఏమో ఎంతలో మారుతుంది.

ఆటో ఎక్కితే రూపాయి. పని ముగించుకొని తొందరగా రావొచ్చు. మూలమీద నిలబడి చూసింది. ఒక్క ఆటోనన్నా తిరగడం లేదు. ఏమయ్యిందబ్బా! కాళ్లల్లో కలెబెనిగినట్టు బుర్రబుర్రన తిరిగే ఆటోలకేమయ్యింది?

సైకిల్ గంటలు గణగణ మోగించుకుంటూ - స్కూటర్ల హారన్లు కీచుకీచు మంటుండగా చాలామంది ఉత్తరం వేపు పోతున్నారు.

మల్లిక ఉత్తరం వేపు చూసింది. వేనవేల ఇండ్ల పైకప్పుల మీదుగ నీలంకొండ. ఏమైంది వీళ్లకు చేపలు వర్షాకాలంలో ఎదురెక్కినట్టు - అందరు అటే పోతున్నారేంది? ఇంత తండ్లాటెందుకు నోట్లో నాలుకుంచుకొని - ఎవరినైనా అడుగుతె కాదా?

గబగబ కొంతదూరం నడిచి ధోవతి కట్టుకొని సైకిలెక్కి పోతున్న నడీడు మనిషిని "అన్నా అందరెందుకో గావర మీదున్న రేందే?" మల్లిక.

ధోవతాయన సైకిలు పక్కకు మలిపి "గావరా! గంగరాయా! అంత అగులు బుగులుగుంటె" మల్లిక అడిగిన మాటకు జవాబు చెప్పాలనే మాటే మరిచి సైకిలు స్పీడు పెంచి వెళ్లిపోయాడు.

ఎవరు ఎవరికి ఏదీ చెప్పరు?ఇక్కడంతా ఎవరికి వారు తెలుసు కోవాల్సిందే! చెప్పినా సీదా చెప్పరు.తను మాత్రం సీదా చెప్పుతుందా? అడిగిన వాళ్లెవరో తెలియకుండా? ఎట్లా

అలవాటయ్యిందీ మాటతీరు.

ఇంతకూ ఏమయ్యింది? బాయిలు (గనులు) బందా? రాత్రి బజిలీ (షిఫ్టు) నడిచిందే? కొమురయ్య కోసం ఇంత జరుగుతుందా? రోజు ప్రమాదాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి? ఎవరికన్నా ఏమన్నా అయ్యిందా? ఎవరన్న పెద్దోడు వస్తున్నాడా? ఎవరినైనా పట్టుకున్నారా?

'అయిదేండ్లు' సైగలు తప్ప మాటలు బందు చేసినపుడు. ఎక్కడేమి జరిగిందో తెలియకుండేది. ఎవరిని చంపారో ఎవరిని ఎత్తుకపొయ్యారో తెలిసేది కాదు. చెన్నారెడ్డి రాగానే మల్ల పట్టపగ్గాలు లేకుంటయ్యింది. కట్టతెగిన చెరువోలె - మీటింగులు-పాటలు-ఎగరడాలు- దునకడాలు- కిడ్నాపులు - ఇసుకవేస్తే రాలకుండ ఏడచూస్తే ఆడ - ఇంతమందికి ఇన్ని విషయాలు తెలుసునంటే నమ్మశక్యం కానంత.

మళ్లీ ఎక్కడికక్కడ బిగుసుకుంటున్నాయి. మళ్లీ పాతరోజులే వస్తాయా? వస్తే.... మల్లిక ఇలాంటి ఆలోచనలతో కూరగాయల మార్కెట్టుకు చేరుకున్నది.

కూరగాయల మార్కెటంతా గజిబిజిగా గందరగోళంగా ఉన్నది. సగం దుకాణాలు సర్దేసి మూసి ఉన్నాయి. దుకాణదారులు చాలామంది హడావిడిగా తడుకలు అడ్డుపెడుతూ మిగతా సగం మూసే ప్రయత్నాల్లో ఉన్నారు.

మార్కెటుకుఅనుకొనే తూర్పువేపున ఉన్న పెద్ద బజారులో పోలీసు జీబులు అయిదారు ఒకటివెనుక మరొకటి బర్రుబర్రున పరుగెత్తాయి.

ఏదో జరిగింది.

మల్లిక గుండె దడదడలాడింది. తను ఎప్పుడు కూరగాయలు కొనే ముసలవ్వ దగ్గరికి పోయి నిలుచున్నది. అవలిపక్క తనకు చిట్టీ యివ్వవల్సిన దుకాణం మూసేఉన్నది. అంటే......

కూరగాయలు అమ్మే ముసలవ్వది భారీకాయం. షాపు విడిచిపెట్టి పోయినందుకు మనుమల మీద గొనుగుతూ - తను షాపు మూయడం ఎలాగా అని అటీటు చూస్తున్నది.

"పెద్దవ్వా! ఏమయ్యిందే?" మల్లిక.

"ఎంత పిస్సదత్తరం దానివే మల్లక్కా." ముసలవ్వ.

షాపుల ముందు గుమిగూడిన వాళ్లు గుసగుసలాడు తున్నారు. కొందరు దిగ్భ్రమకులోనై ఖిన్నులైనట్టు చేష్టలుడిగి నిలుచున్నారు. మరికొందరు పగిలిపోయినట్లు వదురుతున్నారు. చప్పిడి దవడలవాళ్లు, పీక్కపోయిన ముఖాలవాళ్లు తత్తరపాటుతో అడికీడికి ఉరకనే తిరుగుతున్నారు. దుకాణాలు సర్దేవాళ్లు కూరగాయలకోసం వచ్చిన వాళ్లు - ఆడ, మగ, పిల్లాపీచు, ముసలివాళ్లు అందరు అదేదో సుడిగాలికి ఎగిరే ఆకుల్లా - చిందరవందరంగా తత్తరపాటుగా ఉన్నారు.

పొగలాగా దుమ్ము రేగుతోంది. తుఫాను హోరులాగా అసంబద్ధ మాటలు శబ్దాలు కలెగల్సిపోయిన రొదలో.

"బిడ్డా!" ముసలవ్వ ముద్దయిపోయిన గొంతు సవరించుకున్నది. ముక్కు చీదింది.

పెద్దకథ

అతడు

"మనిషెట్లుంటడో పరమాత్మునికెరుక. నా కొడుకు, దుఃఖపడే మనుషుల కడుపుల పేగయ్యిండు. తల్లడిల్లే మనుషుల తలరాతలు మారితీరుతయన్నడు." ముసలవ్వ నోరు మూతపడిపోయింది.

ఏదో కదులుతోంది. కాళ్లకింది నేల చెరచెర చెక్క లౌతున్నట్టుగా - తనందులో కూరుకపోతున్నట్లుగా మల్లిక ముసలవ్వను ఆసరాగా పట్టుకున్నది. ముసలవ్వ తనకే ఆసర దొరికినట్లుగా మల్లికను పట్టుకున్నది.

భర్త బొగ్గు గనిలో రెండు కాళ్లు తెగిపోయి' సంపాదించే ఆధారం పోతే చిన్నపిల్లలను, భర్తను సాకడానికి 'కొనడం అమ్మడం' తెలియని తను - ఇన్నేండ్ల కూరగాయల వ్యాపారంలో గడ్డకట్టినదేదో పగిలినట్టు - లోలోపలిమనిషి కదిలినట్లు ముసలవ్వ మాటలు రాక ఏడ్చింది. ఆ ఏడుపును ఎవరు పట్టించుకున్నట్టు లేదు.

"చంపేసిండ్లు బిడ్డా! చంపేసిండ్లు" ముసలమ్మ అందరికి పరిచయమైన 'అతని' పేరును గొనిగింది. ఆ తరువాత గొంతు పూడుకపోయి కూలబడిపోయింది.

మల్లిక ముసలమ్మ పీల గొంతుకే సలి పిడుగు మీద పడినట్లుగా వనికిపోయింది. ముఖం రక్తంతోడేసినట్లుగా పాలిపోయింది. సమస్త చేతనలు లుప్తమైనట్టు - మాట తోడేసినట్టు కళ్లుబైర్లు కమ్ముతుండగా నిలబడిపోయింది.

ఒక మనిషి ప్రేరేపించిన మనిషి సమస్త అంతరశక్తులు కుప్పకూలినట్టుగా మల్లిక నిలబడిపోయింది. తలలో చిత్రమైన పోటు.

ముసలవ్వ తనకు ఆత్మీయమైన మనిషి మల్లిక కన్పడగానే తను అదే స్థితిలో పడిపోయింది.

మల్లికకు కన్నీళ్లు రాలేదు. కన్నీళ్లు తెరిపిన పడే స్థితి. కన్నీళ్లు గడ్డకట్టిన మేఘాలు ఒకటి వొకటి ఢీకొని ఘర్షించి ఘర్షించి నుగ్గు నుగ్గై కలెగల్సి వర్షించె స్థితి. మల్లిక మనుసులో మేఘాలు చెలరేగే స్థితి. ఉరుములు - మెరుపులు.

అలాంటి స్థితిలో ఆ వీధిలో మల్లిక ఎంతసేపు నిలబడినదో తెలియదు. ఆమెనెవరు పట్టించుకునే స్థితిలోగాని, ఊరడించే స్థితిలోగాని లేరు. ఎవరికి వారే - వారివారి నిత్యజీవితపు వేలాది వ్యవహార నటనలను మరిచిపోయి అచ్చమైన మనుషులై అది అలవాటు లేక తొట్రుపడుతూ తొక్కిసలాడుతున్నారు. రూపొందని గతిక్రమంలేని చిత్రమైన తడిగల భాషలో మాట్లాడుతున్నారు.

పెద్దకథ

అతడు

తేరుకున్న వాళ్లు కొందరు చంపేయబడిన అతని దగ్గరికి పరుగెత్తుతున్నారు.

వీధులు అలాంటి మనుషులతో అల్లల్లాడిపోతున్నాయి.

మల్లిక మూగమొద్దులాగా నిలుచున్నది. మొదట తనెక్కడ నిలుచున్నది తెలియలేదు. తెగిపోయి మొద్దుబారిన స్థితి రాగానే తేరుకొన్నదానిలాగా చుట్టు కలియజూసింది.

దాదాపు దుకాణాలన్నీ మూసేసి ఉన్నాయి. ముసలవ్వ దుకాణం ఆమె మనుమలు సర్దేశారు. ముసలవ్వ ఏదో గొనుగుతూ మల్లికను మరిచిపోయి వెళ్లిపోయింది.

ఇప్పుడు తనెక్కడికి పోవాలి?

మల్లిక ఇల్లు - సమస్తం మరిచిపోయిన దానిలాగా అయిపోయింది. ఎక్కడో ఏదో తచ్చాడుతోంది. చిన్నపిల్ల గుక్కపట్టి ఏడుస్తున్న ఏడుపులాగా చెవులు గింగిర్లెత్తిస్తూ ఏదో వినపడుతోంది.

గాలిలో తేలిపోతున్నట్లుగా, కాళ్లు తన స్వాధీనంలో లేనట్లుగా ఆ ఇరుకు మార్కెట్టు గల్లీలో నుండి నడిచి మల్లిక మేన్ రోడ్డుమీది కొచ్చింది.

వీధులన్నీ మల్లిక లాంటి మనుషులతో కిటకిటలాడుతున్నాయి. యుద్ధంలో బాంబుదాడి జరిగి ఆగిపోయిన తరువాత తత్తరపాటుతో ఎటుపోవాలో తెలియకుండా మనుషులు పరుగెత్తినట్లుగా అంతా ఉత్తరంవైపు పోతున్నారు.

మల్లికకు ఏదీ కన్పించడంలేదు. మరేది విన్పించడం లేదు.

పెద్ద పెద్దకళ్లు - ఎప్పుడు సన్నగా గడ్డంపెరిగి ఉండే కోల చెంపలు - కోసుముక్కు - వెంటాడే చూపులు.

మల్లిక గుండె దడదడలాడింది. "పిల్లా నీ మొగడు చనిపోయిండే" ఎవరో చెప్పుతున్నారు. చేతులగాజులు పగుల గొట్టారా? ఆ ముఖం తను తను ద్వేషించిన ముఖం. తను పోరాడిన ముఖం - తను తప్పించుకోవడానికి చీకటిదారుల్లో పరుగెత్తించిన ముఖం.

ఆ ముఖం ఇప్పుడెందుకు గుర్తుకురావాలి? ఆ చావు ఇన్నేండ్ల తర్వాత కూడా తనకెందుకు గుర్తుండాలి. తనకు పిచ్చి లేస్తున్నదా? పట్టు తప్పుతున్నదా? తను వీధిలో అటుయిటూ పరుగెత్తుతూ అరవదికదా!

బలవంతంగా దేన్నో పెకళించి పారేసినట్టుగా మల్లిక ఆదర బాదరగా పోయే మందిలో కలిసి గబగబ నడిచింది.

ఇది పోలీస్‌స్టేషన్. అసహ్యంగా ఉందా? హడావిడిగా, ఆందోళనగా ఉందా? మెడ రిక్కించి చూసింది. తనకే అట్లా కన్పిస్తున్నదా?

ఆ మురికి గోడలకు, ఆ నెత్తురుపులుముకున్న గోడలకు ఈ మనుషులంతా చూస్తుండగా ఎర్రెర్రగా ఏమన్నారాయాలి. ఎక్కడో మల్లీ కలుక్కుమన్నది.

ఎటు పోతున్నట్లు? తను నిర్జీవంగా పడున్న అతన్ని చూడగలదా? అది చూసి తను భరించగలదా? ఆ ముఖం ఆ కళ్లు. 'అక్కా' అతని పిలుపు. అప్పుడప్పుడు "అమ్మా" అని సంబోధించి ముచ్చట చెప్పిన ఆ నోరు. సమస్త కదలికలను గుర్తు పట్టగల ఆ కళ్లు.... బహుశా ఆ కళ్లు తనతో మాట్లాడుతాయి. చివరి వీడ్కోలు........

మల్లిక మనసు చెప్పరాని ఆర్ద్రతలో.... ఈపిలుపుకన్నా - తను చెప్పిన విషయాలకన్నా తను స్వీకరించింది. ఔను స్వీకరించింది. తను లోలోపల ఎవరికి తెలియకుండా - కన్పించనియ్యకుండా దాచుకున్న.... మనుషులకే భయపడి - భయం తనఅలవాటై తనకు తననే దాచుకున్న తనను -చీకటి గుహలో దాక్కున్న దిక్కుమాలిన తనను గుర్తుపట్టి - వెన్నుతట్టి - కాదు ఇవేవి కాదు కానేకాదు తనకు తెలియదు.

తను తన నుండి బయటకు రావడానికి రహస్యాంతర గుహల్లో నుండి బయటకు తొంగి చూడడానికి - చీకటిని, చెడును మాత్రమే చూడడం అలవాటుపడిన తను గింజుకున్నది ద్వేషించింది, కోపించింది, తిట్టింది. అయినా నవ్వుతూ ఇదంతా తెలిసినవానిలాగే అలవాటున్న వానిలాగే గాయాలను లెక్కచేయకుండా

ఏమి చేశాడు? అతనికీ విద్య ఎట్లా వచ్చింది? అదంతా తనకు తెలియదు.చెప్పరాదు.

మల్లిక తనచుట్టూ కలియచూసింది. పక్కనుండే పెద్ద పోలీస్‌వ్యాన్ పోతోంది. వ్యానులో చిప్పటోపీల పోలీసులు. వీధిలో మంది వ్యాన్ హారన్ మొత్తుకున్నా ఖాతరు చెయ్యడం లేదు. ఆగింది.దాన్ని చూసి మంది అరుస్తున్నారు. వ్యానులో నుండి బూట్లు టకటక కిందికురికాయి. లాఠీలు గాలిలో తిరుగుతున్నాయి. కంఠాలు గాలిలో మోగుతున్నాయి. ఉరుకులు పరుగులు.

మల్లిక లోపల ఏదో తిరుగబడుతోంది. మల్లిక పక్కన జీరబోయిన గొంతుతో ఎవరో "అమరుహై" అరిచారు. మల్లిక అటు చూసింది. చేతులన్నీ గాల్లోకి పిడికిళ్లతో లేచి ఉన్నాయి. తను చెయ్యెత్తి అరువాలనుకున్నది. చెయ్యి లేవలేదు. గొంతు పెకులలేదు.

"అతను మనిషి - లక్షలాదిమందిని లోలోపల ముట్టుకున్న మనిషి - అతను నాకు తెలుసు. నాకు మాత్రమే తెలుసు. అతనికి ఈ చేతులతోనే వండి పెట్టాను. అతను చెప్పిన అతనివి కాని పనులను ఈ చేతులతోనే చేసి పెట్టాను. అతను ఎలాంటి మనిషంటే - అతన్ని చంపేసిన వాళ్లకు తెలిస్తేనా?" తను ఉపన్యసిస్తున్నట్లు వేలాదిమంది తనచుట్టు గుమిగూడి నట్లు భ్రాంతి.

మల్లిక భ్రాంతి నుండి తేరుకునే సరికే పోలీసువ్యాను

పెద్దకథ

అతడు

వెళ్లిపోయింది. చూర్లకింద - క్వార్టర్లలోపలికి చెదిరిపోయి వీధిలో పలుచగా ఉన్నమంది మళ్లీ వీధిలో గుమిగూడుతున్నారు. **వాళ్లకళ్లల్లో ఏదో చర్య రూపుకడుతోంది.**

"తాగె బాంచె నా కొడుకులకు బతిమాలి చెప్పిండు. వద్దనంగ అమ్మేటోనికి తన్ని చెప్పిండు.తాగుడు బందయ్యింది. ఒక్క మొగడన్న భారియను కొట్టాలంటే ఉచ్చబడ్డది." ఒక మురికి బట్టల స్త్రీ తనకు తాను చెప్పుకున్నట్లో మందికి చెప్పుతున్న ట్లుగానో చెప్పుకుంటూపోతోంది.

ఇంకా పల్లెవాసనలు పోనివాళ్లు - కాలరీ వాతావరణంలో ఇముడని అమాయకులు మనుసులో ఉన్నది పైకే చెప్పేస్తున్నారు. ఆ మాటలవల్ల బంగారం వెలికితీత అనే రక్తసిక్తగాయాల చరిత్ర. గత పన్నెండు సంవత్సరాల కార్మికుల పోరాట అనుభవంలో - ఆటుపోట్లు, సమ్మెలు, లాకౌట్లు, ధర్నాలు, డిస్‌మిస్‌లు చిత్రహింసలు, హత్యలు చూసినకార్మికులు - ఆ జ్ఞాపకాల అంతరాంతరాలల్లో అతని ఉనికిని ఎవరికివారే ఒక్కపెట్టున అనుభవిస్తున్నారు.

వాళ్లు మాటలు మరిచిపోయినట్లున్నారు. వాళ్ల కొడుకులు ఉద్యోగాలు లేక లౌకికము తెలియక అనుసరించలేక - రాక - చదువుల పెనుపరుగు పందేలల్లో తికమకపడిన యువకులు ఈ షాక్ నుండి తేరుకోలేకుండా ఉన్నారు.

బ్యూరాక్రాట్లు, ఉద్యోగులు, ఉద్యోగాలల్లో మెట్లమెట్ల హోదాలవాళ్లు - వ్యాపారస్తులు అందులో క్లాసులవారి వారు కౄరకర్కశ వ్యాపారకుమ్ములాటలో అటుయిటుగా కదిలినవారు - పెనుగులాడినవారు దివాళా తీసినవారు. దేదీప్యమానంగా వెలుగుతున్నవారు. అన్నియూనియన్ల నాయకులు. కింది దేలిగేట్లు - పోలీసు అధికార్లు, పోలీసులు. ఆ కాలరీ ప్రాంతంలో నివసించే అన్ని వయసులవారు అన్నిరకాలవారు ఆ ఒకేఒక్క మనిషి - సమస్త బొగ్గు గనుల ప్రాంతాన్ని ఆ ప్రాంతంలో గల అన్ని శక్తులతో పోరాడి - లాలించి, బుజ్జగించి కుదుళ్లతో సహా కదిలించిన మనిషి - ఆకాలరీ గుండెకాయలో పారిన రక్త చలన సంగీతం అలాంటి మనిషి. అతను మనిషేనా? అయితే ఎలా ఉంటాడు? అతన్ని చూడడానికి పోతున్నారు.

వీధులు మనుషుల పద ఘట్టనలో దుమ్ము రేగుతున్నాయి. గుంపులు గుంపులుగా జనం. గనులన్ని బందుచేసి డ్యూటీల మీది నుండే కార్మికులు పరుగెత్తుకొచ్చారు. ఆఫీసులు బందు చేసి గుమాస్తాలు తదితర సిబ్బంది వచ్చారు. ఇళ్లకు తాళాలు వేసి ఆడవాళ్లు, స్కూల్లు బందు చేసి పిల్లలు వచ్చారు.

జనాన్ని కంట్రోల్ చెయ్యలేక పోలీసులు జీబుల్లో తిరుగుతూ మైకులో మొత్తుకుంటూ లాఠీ చార్జీ చేస్తూ తంటాలు పడుతున్నారు.

ఆ మందిలో మల్లిక నడుస్తోంది. పొటెత్తే అతని జ్ఞాపకాలల్లో తడుస్తోంది.

నల్లగా బొగ్గుదుమ్ములేస్తోంది. 'మాగి' ఎండ చుట్టేసిన దు:ఖంలాగా వార్త కార్చిచ్చులా చుట్టూ వ్యాపిస్తోంది. దూరపువాళ్లు ఏవాహనం దొరికితే ఆ వాహనం మీద వచ్చి చేరుకుంటున్నారు.

ఇది ఎటు దారితీస్తుందో? ఎక్కడ ఏది బద్దలౌతుందో? బొగ్గు గనులన్ని పేలిపోయి అంటుకొని మండగల వన్నంతగా అధికార్లు భయపడుతున్నారు.

పెద్ద బజారులో నుండి అనేక సందులు చీలుతున్నాయి. సందులు ఇరుకు సందులు - మురికి సందులు - అలాంటి మురికి సందుల్లోని మూడో మురికి సందులో - వొత్తుకొని, వొరుసుకొని ఇసక వేస్తేకిందరాలకుండా జనం - తలకాయలు - వాటికి మొలిచినట్లు చేతులు మాత్రమే పైకి కన్పిస్తున్నాయి.

ముందేమయ్యిందో పెద్ద బొబ్బ లేచింది. జనంతోసుకుంటూ తొక్కుకుంటూ వెనక్కి పరుగెత్తుకొస్తున్నారు.

"పీల్లింట్ల పీనుగులెల్ల - శవాన్ని కూడ చూడనిస్తలేరు."

"కొడుకు గరంకోటు మీదనే ఉన్నడు."

"అవలి పక్క మురికి తుమ్మలు. అక్కడ మాటుగాసి కాల్చేసిండ్లు. ఏ పాపిష్టి ముండాకొడుకు పున్యం కట్టుకున్నడో ?

"కాల్చిన పోలీసు టూటౌనుల పిచ్చిపిచ్చి చేత్తండట."

మాటలు. మాటల మధ్యలో నినాదాలు. హోరెత్తే నినాదాలు.

పటపట లాఠీ దెబ్బలు. తలల మీద లాఠీలాడుతున్నాయి. మైకులో ఏదో హెచ్చరికలు....

ఏమి జరుగుతోందో మల్లికకు తెలియడం లేదు. అందరు వెనక్కి పరుగెత్తుకొస్తుంటే మల్లిక ముందుకుపోతున్నది.

ఒక పోలీసు మల్లికను లాఠీతో వెనక్కితోశాడు.అక్కడి నుండి అనేక మంది పోలీసులు వలయంగా ఏర్పడి ఉన్నారు.

మల్లిక నీటి పంపులకోసం తవ్విన కందకాలల్లో పడబోయి తమాయించుకొని ఎవరిదో క్వార్టర్ గోడ పట్టుకున్నది.

తను అతన్ని చూడలేదు. చూడనియ్యరు. ఇది కలా? భ్రాంతా? తను కలకంటున్నదా? తనకు ఎన్నో పీడకలలు వచ్చేవి ఇది అలాంటిదేనా?

మల్లిక వెనక్కి తిరిగి నడుస్తోంది. మళ్ళీ పెద్ద బజారులోకే వచ్చింది. మూలమీద ఏదో యూనియన్ ఆఫీసు ముందు వేపచెట్టు. వేపచెట్టు మొదట సిమెంటు గద్దెకట్టారు. అప్పటికే ఆ గద్దె మీద చాలా మంది స్త్రీలు కూర్చుండి ఉన్నారు.

కొందరు కార్మికులు ముందుకుపోయి. చంపేసిన తమ ప్రియతమ నాయకున్ని కడసారి చూసుకోవడానికి దారులు వెతుకుతున్నారు. పోలీసు వలయం తెగిపోతుందని బద్దలు కొట్టగలరని అప్పుడు తమ కన్నీటి వీడ్కోలు తెలుపుదామని

ఎదురు చూస్తున్నారు.

స్త్రీలు తమ భర్తలు తాగొచ్చినపుడు, కొట్టినపుడు అతనికి చెప్పగలమని బెదిరించేవారు. భర్తలు కుక్కిన పేనుల్లా అయిపోయేవారు. లోలోపల అతని గురించి ఆలోచించేవారు. ఎక్కడ ఏ గాయం తగిలినా? ఎక్కడ కన్నీటి కెరటం పొగిలినా అతనికి తెలుస్తుందనుకున్నారు.

మహిళలు బహుశా తమ ఆరాటపోరాటాలను అతనిలో చూసుకున్నారు.

"ఎట్లా సాధ్యం?" మల్లిక అందరి ముఖాలల్లోకి చూస్తూ అనుకున్నది.

అతను ఇన్నివేలమందిని కలిశాడా? ఇంత మందితో ఊసులాడాడా? వీళ్లందరు అతన్ని ఎరిగినట్లుగానే చెప్పతున్నారే? మాట్లాడుతున్నారే. ఏమో? తమ ఇంటికి వచ్చినట్టుగానే వీళ్లందరితో కలిశాడేమో?

"దేవుడు! దేవునికి పూజలు కావాలిగాని ....." ఎవరో ముసలవ్వ అంటున్నది.

మల్లికకు ఇల్లు గుర్తుకు రాలేదు. బిడ్డ గుర్తుకురాలేదు. భర్త గుర్తుకు రాలేదు. అందరిలాగే మల్లిక వేపచెట్టు గద్దె మీద కూర్చున్నది.

ఇంకా ఆవీధుల్లో పరుగులు పెడుతున్న మందినిగాని - కార్లల్లో, జీబుల్లో వచ్చే పెద్ద పెద్ద సేట్లు - మేనేజర్లు ఆ ఇరుకు సందులోకి పోయి వస్తూనే ఉన్నారు. పోలీసులు వారికి దారియిస్తూనే ఉన్నారు. ఆ తతంగం మల్లిక పట్టించుకోనేలేదు.

మల్లిక ఎక్కడో తచ్చాడుతోంది........

గోదావరి తీరంలో తూర్పు, దక్షిణం వ్యాపించిన కొండలమధ్య ఊరు. మల్లిక కరుగుతోంది. 'ఎందుకొచ్చినవే మల్లిక ఈడ ఏముందని వచ్చినవే మల్లిక' నీళ్ల మీదికంటా వంగిన విషముష్టి చెట్లనీడలకింద వెక్కివెక్కి ఏడుస్తున్న మట్టిముద్ద లాంటి, మూగమొద్దులాంటి పిల్ల.

రెల్లుగడ్డి ఇల్లు, ఎడ్లబండి బోర్లపడి కాలు ఉండె తొలిగి మందులు మాకులు వాడిన గెంటుతూ నడిచే తండ్రి. తనకన్నా చిన్న వాళ్లయిన తమ్ములు. ఎప్పుడు ఎవరినో తిట్టేతల్లి.....

మాదిగి డప్పుచప్పుళ్లు. ఆదర బాదరగా బ్రాహ్మడు చదివిన పెళ్లి మంత్రాలు అప్పటికే అంతెత్తుగా ఉండే మేనత్త కొడుకుతో పెళ్లి. తాగుబోతు, తిరుగుబోతు భర్త - భర్తంటే ఏమిటో తెలియని వయస్సు. తనను ఎవరు అడుగలేదు. తను పారిపోయింది. గొరగొర ఈడ్చుకవచ్చారు. "నాకు వ్యవసాయం చెయ్యరాదు. తమ్ములు చిన్నోళ్లు - పాలేరుకు తప్ప భాగ్యవంతునికిచ్చే తాహత్తు లేదు." తండ్రి ఏడుపో, కోపమో తెలియదు. అదేవూళ్లోని చివరి గుడిసెకు తను మారింది. అందరిలాగా నవ్వేతను - ఎగిరేతను- దునికేతను - గోదావరిలో ఈతలు కొట్టేతను ఉక్కపోసే ముతక చీరెల్లోకి మారింది - అత్తతిట్లు - కొట్టేది.

రాత్రుల్లు నిద్ర పట్టక ఆ చీకటి రాత్రుల్లు ఏడ్చేది. ఓదార్చే వారెవరు? భర్త చనిపోయేనాటికి కూడా భర్త ముఖం

పెద్దకథ

అతడు

చూసెరుగదు. పల్లెచేలల్లో కలుపులు పొలాలల్లో నాట్లు -

వేప చెట్టు కింద ఆడవాళ్లు ఎందుకో గబగబలేచారు. మల్లికతేరుకొని చూసింది. అటునుండి వచ్చిన ఒక పోలీసు అధికారి ఏదో అన్నట్టున్నాడు. ఆడవాళ్లంతా ఆ అధికారి మీదికి పోయారు.

మల్లిక లేవలేదు. అంతా కలెగాపులగం. ఏదో తెగిపోతోంది. ఏదో మళ్లీ అతుక్కుంటోంది.

నులకమంచం. కొత్తశద్దరు. తను భర్తనుకొరికి పరుగెత్తింది. వెన్నెలరాత్రి పరుగెత్తింది. వేటాడి వెంటాడి తెచ్చారు. ఆ తరువాత తను అత్తగారింటికి పోలేదు.

ఎవరో తనుగింజుకుంటుండగా ఆ గుడిసె లోపలికి తీసుకపోయారు. గోడకు ఒరిగి నిలబడి ముఖందాకా తెల్లగుడ్డ కప్పిన తన భర్త ముఖం మొదటి సారి ఆఖరి సారి చూసింది.

రెండేండ్లు ఎట్లా గడిచాయో మల్లికకు గుర్తేలేదు.

భూమయ్య కొత్త చీర రవిక తెచ్చాడు. భూమయ్య వెంట ఆ గోదావరి తీరం దాటి గనుల ప్రాంతానికి అట్లా వచ్చింది మల్లిక.

తడుకల గుడిసె -మురికివాడ. "రా. అక్కా! వంట సిద్ధం." గుడిసెలో నుండి స్వాగతం పలుకుతూ ఎదురొచ్చిన అతన్ని మొట్టమొదటి సారి భయ సందేహాలతో చూసింది.

తను ముడుచుకపోయింది. అతను వారానికి రెండు మూడుసార్లన్నా వచ్చేవాడు. తినేవాడు. తన భర్త అతను కలిసి తనకు పరిచయం లేని తెలియని మాటలేవో రాత్రిళ్లు మాట్లాడుకునేవాళ్లు.

భూమయ్య డ్యూటీకి వెళ్లిన తరువాత మల్లిక తనవొంటరితనంలోకి ముడుచుకపోయేది. మొగవాళ్లు మోసగాళ్లు. ఇది మాత్రమే అప్పటికి గ్రహించింది.

తనకు తెలియకుండానే భూమయ్యతో రోజు గొడవపడేది. తనలోలోపల ఏది దాగి ఉందో తెలిసేదికాదు. మళ్లీ తప్పుచేసినట్లుగా బాధపడేది. హఠాత్తుగా మొదటి భర్త చావుగుర్తొచ్చేది. ఇక్కడ దూరం పెరుగుతోంది.

ఇవ్వేమి పట్టించుకోనట్టే అతను సుడిగాలిలా వచ్చేవాడు. ఇల్లంతా నృంతమన్నట్లే తిరిగేవాడు. తను మూతి ముడుచుకుంటే వంట తనేచేసేవాడు.

"అతనన్నా నేనన్నా ఉండాలి. అతనెందుకు మనింటికి రావాలి? పెండ్లి పెటాకులు లేదా? అసలే చిన్న గుడిసె. నువ్వు లేనప్పుడు." మల్లిక ఏడుస్తూ.

భూమయ్య ఏదో చెప్పబోయాడు. తను విన్పించుకోలేదు. ఎంతో కూడదీసుకొని "నేను దిక్కు మాలిన దాన్ని. నన్ను వొదిలి

పెద్దకథ

అతడు

పెట్టు. నాకు తెలువది." చేతులు జోడించి గజగజ వనుకుతూ మల్లిక అతనితో అన్నది.

అతను మాట్లాడలేదు. మరింకే నెలరోజులు రాలేదు. భూమయ్యకు తిరుగుడెక్కువైంది. అతనే కారణమనుకునేది. కాని మల్లిక తనకు తెలియకుండానే అతనికోసం ఎదురు చూడసాగింది. అప్పటికి తనకు ఏదోకొంత తెలుస్తోంది.

భూమయ్య మొదటి షిఫ్టు పోయినవాడు ఏడుగంటలైనా రాలేదు. తను ఎదురు చూస్తోంది.

"భూమన్నను పోలీసులు అరెస్టు చేశారు." అతను ఎదురుగా నిలబడి.

"నువ్వేనా? నీకళ్లు సల్లబడినాయా?" తను తిట్టింది.

ఆ తిట్లు పట్టించుకోకుండా "బాయిలో గాలి సరీగా సప్లైజరుగాలని ఖాళీ టబ్బులు వేళకు పనిస్థలాలకు తేవాలని సమ్మెజరుగుతోంది. భూమయ్యే నాయకుడని అరెస్టు చేశారు. మనవాళ్లు విడిపించడానికి వెళ్లారు." ఎట్లా వచ్చిన వాడు అట్లాగే పోయాడు.

తెల్లారి భూమయ్య నలిగిపోయివచ్చాడు. తర్వాత తనను తల్లి గారింట్లో ఒదిలివచ్చాడు. ఒక నెల - రెన్నెళ్లు. మూన్నెళ్లు తను తల్లి గారింట్లోనే ఉన్నది.

తనువచ్చే సరికి కాపురం క్వార్టర్లోకి మారింది. రెండోసారి స్వాగతం చెప్పింది. అతనే.

తను మాట్లాడలేదు. ఇల్లంతా పోస్టర్లు, సిరామరకలు.

నేను చాలా కష్టపడినదాన్ని, దిక్కులేనిదాన్ని." తనురుద్ధమైన ఓటమి గొంతుతో.

"నాకంతా తెలుసు" అతను.

తనేమి మాట్లాడుకుండా ఏడ్చింది. తనను ముట్టుకున్నాడు. తండ్రిలాగా తలని మిరాడు.\ అలాంటి ప్రేమ, ఆదరణ తనకు తెలియదు. కన్నీళ్లు తుడిచాడు. చిత్రమైన వొనుకు తన నిలువెల్లా పాకింది."నువ్వెందుకు అర్థం చేసుకోవు" అప్పుడు అతని ముఖం చూసింది. అవేకళ్లు - కోపంలేని - పెద్దపెద్ద కళ్లు.

తర్వాత అతని రాక తగ్గిపోయింది. ఒకసారి పలుక బలపం - ఏవో పుస్తకాలు తెచ్చాడు. తనకు గర్భం రావడం - బిడ్డ పుట్టడం - సంవత్సరం గడిచి పోయింది.

మల్లిక నెవరో చెయ్యి పట్టుకొని వీధిలోకి లాక్కుపోయారు. మల్లిక జ్ఞాపకాలు తెగిపోయాయి.

ఉక్కు టోపీలు పెట్టుకున్న పోలీసులు ఎప్పుడు నిండిపోయారో? జనాన్ని దూరంగా ఇంకా దూరంగా తరుముతున్నారు.

అంతా నిశబ్దమై పోయినట్లు - తనొక్కటే ఆ నిశబ్దంలో గడ్డకట్టుక పోయి 'నిలబడిపోయినట్లు - తను దేని గురించి ఆలోచిస్తోంది. తనకెందుకు ఇన్ని అర్థంపర్థంలేని జ్ఞాపకాలు ఈ సమయంలో పోటెత్తుతున్నాయి?

"నీ తప్పేముంది? నువ్వు ఈ ప్రపంచంలో అందరిలాగే బతుకాలనుకున్నావు. నువ్వు పుట్టి పెరిగిన పల్లె గురించి - మనుషుల గురించి నీకు అన్ని అర్థం కావాలి. నిన్ను ఎవరు పట్టించుకోలేదు. చెప్పలేదు. నీ సందేహాలేమిటో? నీ దు:ఖమేమిటో? నిన్ను పట్టించుకోకుండానే నీ మొదటి పెళ్లి జరిగింది ఔనా?" అతను.

ఔను. వీటన్నిటికన్నా తన సందేహాలతో - అంతర్ ప్రపంచంలో ముడుచుకపోయి - అవ్వన్ని తప్పని - తను లోకంలో ఎవరు చేయని తప్పులు చేశానని లోలోపల కుమిలిపోతూ ఉండగా - "నువ్వు మనిషివే - లోపల మనుషులందరు అట్లాగే ఉంటారు" అతను. అతను తనను మొట్టమొదట పట్టించుకున్నాడు. వీళ్లందరిని తనకులాగే పట్టించుకున్నాడా?

మల్లిక అంతమందిలో తనకు తెలిసిన ముఖమేదన్నా ఉందా అని గాలించింది. చిత్రంగా లోపలి దు:ఖాలతో సహా అందరు తనకు తెలిసినట్టుగానే ఉన్నారు.

మల్లిక అన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకోవడానికి ప్రయత్నించింది. మరో నిమిషంలో ఆ జ్ఞాపకాలన్నీ రాకుండా ఏదన్నా చేస్తే బావుండు ననుకున్నది.

నిశ్చలంగా ప్రేమగా ఆర్ద్రంగా ఒక కంఠం "ఎవరి బతుకు వాళ్ల చేతుల్లో ఉన్నట్టే పైకి కన్పిస్తుంది. దు:ఖాలు మనకు మాత్రమే ఉన్నట్టు భయపెడుతాయి. ఇవ్వన్ని ఎక్కడ పుట్టాయో! సకల కష్టాలకు మూలం మన చేత మన యిష్టంతో మన చేతుల్లో జరుగకపోవడం. మనం సృష్టించిన సంపద మనది కాకపోవడం. ద్వేషాలు, కోపాలు, తిట్లు దీవెనలు -- ప్రేమలు అన్నీ దీనిలో నుండే వచ్చాయి. మీ ఊరి మనుషుల గురించి ఆలోచించు. అందరిది నీలాంటి వెతుకులాట - తండ్లాట కాదా?"

తను పలుకా బలుపం పట్టుకున్నప్పుడు వనికి పోయింది. కాని లోపల అవ్వన్ని తెలుసుకోవాలని ఉండేది. పుస్తకాలు కూడ బలుక్కొని చదువుతున్నప్పుడు విషముష్టి చెట్లకింద వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది గుర్తొచ్చేది. కళ్లు మసకబారి ఏవేవో రూపాలు తచ్చాడేవి.

పల్లెలు - భూములు - పంటలు - రాజులు యుద్ధాలు - కోతి నుండి మనిషి రూపొందడం - ఏ ప్రాంతం వానివో - ఏ దేశం వానివో కథలు.

తనకు బయటి విశాల ప్రపంచంలోకి కిటికీ తెరిచాడతను. తను కరపత్రాలు చదువుతున్నప్పుడు - పోస్టర్లు రాస్తున్నప్పుడు భూమయ్య విస్తుపోయి చూశాడు. ఏమి జరిగిందో కాని భూమయ్య మునుపటిలా ఉండటం లేదు. లోలోపల తన

పెద్దకథ

అతడు

ఎదుగుదల గురించి చిత్రమైన ఈర్ష్యో మరేదో తెలియనిది ఇద్దరి మధ్య తచ్చాడుతోంది.

ఎందుకొచ్చిన తంటా - తను మానుకుంటే - అతనితో ముభావంగా ఉండేది. కాని రాకుంటే ఎదురు చూసేది. సంఘర్షణ పడేది. ఈ వెలుగును వొదులుకున్నానే అనుకునేది. కాని అతను రాగానే - గుబగుబలాడే వింత తమకంతో మాట్లాడేది.

తనకు అన్నీ తెలుస్తున్నాయి. ఈ కుటుంబం - బిడ్డ ఇవ్వన్నీ వొదిలి తను పూర్తికాలం పని చేయాలనుకునేది. వేనవేల ఆలోచనలు - వేనవేల కలలు - కలలు మేల్కొలిపిన వాడు అతను.

"ఈ ప్రపంచంలో ఆడవాళ్లకు అక్క, తల్లి, భార్య మొగవాళ్లకు **తండ్రి**, కొడుకు, భర్త ఇలాంటి పేర్లు కాకమరేవి లేవా?" ఈ మాట తనెందుకు అడిగింది?

అతను మాట్లాడలేదు. పడకగదిలో అతనికి సంబంధించినవాళ్ల ముఖ్యమైన మీటింగు జరుగుతోంది .... టీ కోసం తనకు చెప్పడం కోసం వచ్చాడు. తను ఛాయ్‌లు తయారుచేసి ఆ గదిలో యిచ్చి ముందు గదిలో ఎప్పటిలాగే కూర్చున్నది.

తన ప్రశ్నకు జవాబుకోసం తను అడుగలేదు. చెప్పకపోతేనే బావుండును. తను అనుకుంటుండగానే అతను బయటకు వొచ్చి.

"నువ్వు రక్తసంబంధం కన్నా? ఏర్పడి ఉన్న సంబంధాలకన్నా భిన్నమైన సంబంధాల గురించి అడుగుతున్నావు కదూ."

"ఊరికనే...."

"ఉందమ్మా ...."

తన గుండె కొట్టుకోసాగింది. అది అతనికి తెలుస్తూనే ఉన్నది.

"అది రక్త సంబంధంకన్నా గొప్ప సంబంధం. కోట్లాది మానవులను కలిపే ఉత్పత్తి సంబంధం. సామాజిక జీవితానికి మూలమైన పని సంబంధం - సృష్టి కర్తల సంబంధం. ప్రపంచ కార్మికులారా! ఏకంకండు అన్నారంటే అదే. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే కామ్రేడ్లీ సంబంధం." ఏ మాత్రం ఉద్వేగం లేని కంఠం.

ఆ గదిలో పచారు చేస్తూ అతను "రెండు ప్రపంచాలున్నాయి. ఒకటి సకల సంపదలు సంస్కృతి సృష్టించే ప్రపంచం. రెండోది ఈ సృష్టిలో శ్రమైక భాగస్వామ్యం లేకుండా ఈ సృష్టిని, సంపదను దక్కించుకునే ప్రపంచం. రెండోది హింస ప్రపంచం. లౌకిక ప్రపంచం. మోసపు ప్రపంచం దాని మాటతీరువేరు - కోట్లాది మానవులు దీనిలో కలువజాలరు. కాని మొదటి ప్రపంచపు మనుషులు - శ్రమ చెమట ప్రపంచపు మనుషులు అసంఘటితంగా ఉన్నారు. వాళ్లను వెతుక్కోవాలి ఐక్యం చేసుకోవాలి - రెండవ ప్రపంచం అన్ని రకాలుగా యుద్ధానికి దిగుతుంది."

తను ఎవరితో కలువాలనుకుంటున్నది? తన భర్త ఎటుకలుస్తున్నాడు. అయినా ఇది అయ్యే పనేనా?

"అక్కా నువ్విక్కడ ఉన్నావా?" పక్కింటి సుమతి మల్లికను ఊపుతోంది.

"బావ ఇంట్లో లేడు. మీ నిర్మల వస్తే అన్నం పెట్టి మా యింట్లో ఉంచి వచ్చిన." సుమతి.

మల్లిక చుట్టున్నవాళ్లు చూస్తున్నారనే ధ్యాసే లేకుండా సుమతి మీదపడి ఏడ్చింది.

ఇప్పటిదాకా మసిలి మసిలినదేదో కరిగి కన్నీరైనట్లు చెప్పజాలని ఆత్మీయత, ప్రేమతో సుమతిని కావలించుకొని ఏడ్చింది.

× × ×

పగలు పన్నెండు గంటలు దాటింది. ఎండ చిటపటలాడిస్తోంది. పోలీసులు వలయంగా ఏర్పడి దారులన్ని దిగ్బంధం చేశారు.

ఆ ఇరుకు గల్లీ తూర్పు పడమరలుగా ఉంది. దక్షిణం వేపు పెద్ద బజారు నుండి మరొక ఇరుకు గల్లీ వచ్చి కలుస్తోంది. అస్తుబిస్తుగా గుడిసెల వరుసలు - అక్కడక్కడ సిమెంటు గోడల రేకుల షెడ్లు - ఆ గల్లీకి ఉత్తరం వేపున వ్యాపించి ఉన్న సర్కారు తుమ్మ చెట్లు.

ఆ గల్లే ఇరుకంటే నీటి పంపులకోసం కందకాలు తవ్వారు - చిందర వందరగా పైపులు - మట్టి - మట్టి కుప్పకు కొంచెం ఎడంగా వీధిలో శవం బొక్కబోర్ల పడి ఉన్నది. అయిదు బుల్లెట్లు వెనుక నుండి కాలిస్తే ఛాతీలో నుండి వెళ్లిపోయినట్లున్నాయి. చనిపోతూ ఆ మనిషి కొట్టుకుంటే అక్కడంతా మట్టి చెదిరి ఉంది. శవం నుండి కారిన నెత్తురు నల్లగా మారిపోయి ఉన్నది. శవంకు కొద్ది దూరంలో రెండు రంగుల 'మంకీ', ఉన్నిటోపి కుడిపక్క పడి ఉన్నది. శవానికి కొంచెం దూరంలో నల్లటి పిస్తోలు పడి ఉన్నది.

శవం కనపడకుండా పోలీసులు నిలుచున్నారు. యాభై గజాల దూరంలో వీధి మొగలో రెండు జీబులు ఆగి వున్నాయి. ఇద్దరు సబ్ ఇన్స్పెక్టర్లు, ఒక సర్కిల్ ఇన్స్పెక్టరు అటిటు తిరుగుతున్నారు. ఒక జీబులో డియస్పీ నల్లటి కళ్లద్దాలు పెట్టుకొని కూర్చుండి ఉన్నాడు. జీబులకు ఎడంగా కొంచెం పెద్దగా ఉన్న ఎవరి వాకిట్లోనో అయిదారుగురు సఫారి దుస్తులు ధరించి నిలుచున్నారు. వాళ్లకు కొద్ది దూరంలో కార్లు ఆగి ఉన్నాయి.

వాళ్లందరు ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తున్నట్లున్నారు. ఈ శవం ఎంత తొందరగా ఇక్కడి నుండి లేస్తే అంత తొందరగా

ఈ వ్యవహారం ముగించాలనే ఆతురతలో ఉన్నారు.

వాళ్లకు కొద్ది దూరంలో బూడిద కుప్ప పక్కన చింతచెట్టు నీడలో స్థానిక విలేకర్లు ఎప్పటినుండో నిలబడి ఉన్నారు. వాళ్లల్లో ఒక ఫొటోగ్రాఫర్ కెమెరా బ్యాగులో పెట్టుకొని ఉన్నాడు.

అందరి కన్నా ఎత్తుగా బక్కపలుచగా ఉన్న ఒక విలేకరి అయిదో సారి డియస్‌పి దగ్గరికి వచ్చి 'ఎక్సుక్యూజుమి సర్' అని కళ్లద్దాలు తీసి పట్టుకొని "సర్ మీరు ఏది చెప్పకుండా మాకై మేమే రాస్తే బావుండదు. రాయక తప్పదు" అన్నాడు.

ఆఫీసర్ పట్టించుకోలేదు. విని విననట్టేఉన్నాడు.

ధైర్యం తెచ్చుకొని "ఇది ఎన్ని గంటలకు జరిగింది సర్?"

"ఆ సమయంలోనువ్విక్కడేఉన్నావా?" ఆఫీసర్ కరుకుగా.

క్రైంబ్రాంచ్ యస్పై ఆఫీసర్‌తో ఏదో గుసగుసలాడాడు.

"యస్‌పి గారు వస్తున్నారు. వచ్చిన తరువాతే అన్ని వివరాలు' ఆఫీసర్.

"ఫొటోలన్నా అనుమతించండి సర్." విలేకరి

"నో ... ఐ కాన్‌ట్ హెల్ప్"

ఈ గొడవంతా అలా జరుగుతుండగానే - ఇది కలో భ్రాంతో తెలియకుండా ఒకానొక పత్రికా విలేకరి స్వామి నిలబడి ఉన్నాడు.

అతనికి ప్రశ్నలు లేవు. జవాబులు అంతకన్నా అవసరం లేదు. తనొక పత్రికా విలేకరినని. తను ఈ దిక్కుమాలిన వార్త తన జీవితంలో రాస్తానని - రాయాలని అనుకోలేదు. కోరుకోలేదు.

స్వామి పొట్టిగా ఛామనఛాయలో ఉంటాడు. సీదాసాదాగా ఉంటాడు.

అతని అంతరంగంలో చిత్రమైన అలజడి రేగుతోంది.

ఇది ఎట్లా సాధ్యమైంది?

స్వామి, అక్కడ మట్టిలో పడిపోయిన అతను వేరువేరు కారణాలతో పొట్ట చేత బట్టుకొని ఈ గనుల ప్రాంతానికి వచ్చారు.

అప్పుడు స్వామి ఎడ్లబండితో దుకాణాలల్లోకి సరుకులు చేరవేసే వాడు. తను బతక లేకపోయిన ఊళ్లో భూమి తగాదాలు. ఏటి ఒడ్డున తవ్వుకున్న నీటికాలువలు. ఎండిపోయిన పైర్లు - గొడ వలు. తను ఆ గొడవల్లో కూరుకపోయి కేసులు - కోర్టులు - తను ఇముడలేకపోయాడు. ఆ పంచాయతులన్నిటికి కారణమైన దొరలతో రాజీపడ లేకపోయాడు. వ్యవసాయాన్ని, పంటలను వాటితో పెనవేసుకున్న ఫీలింగులను వొదిలి వచ్చాడు. నిజానికి అందరిలాగే తను గని కార్మికునిగా పనిలో చేరవల్సింది. కాని ఆ పని, ఆ అధికారులు అలాంటి వాతావరణంలో పనిచేయడానికి మనుసొప్పలేదు.

'అతను' బట్టల మూట సైకిలుకు కట్టుకొని బట్టలమ్మేవాడు.

తను పుస్తకాల షాపు పెట్టుకున్న దశలో అతను అదే వీధిలో ఎలక్ట్రికల్ రిపేరింగు షాపు పెట్టుకున్నాడు.

తను అన్నింటితో గొడువ పడుతూనేఅదే షాపులో భూస్థాపితం అయ్యాడు. అతను షాపుల్లో నుండి వ్యాపార లావాదేవీలల్లో నుండి బయటపడి మనిషయ్యాడు. అతను వార్త అయ్యాడు.

పెద్దకథ

అతడు

తను ఆ వార్త రాయాల్సిన విలేకరయ్యాడు. ఇవి కలలో కూడా ఊహించని పరిణామాలు. అక్కడ వేలాదిమంది బతుకులు ఎటుపడితే అటుమలుపులు తిరిగాయి. ఆ మలుపులు తిప్పిందెవరో? ఆ మలుపుల సారాంశమేమిటో? అతను మాత్రమే అర్థం చేసుకున్నాడు.

గనులల్లో కార్మికుల రక్తం పిండుకొని - 'రక్తానికింతని జీతాలు యిచ్చేవాళ్లు. ఆ యిచ్చిన జీతాలు కూడా చిత్ర విచిత్రమైన పద్ధతులలో తిరిగి గుంజుకోవడానికి అనేక దుకాణాలు వెలిశాయి. బొగ్గు గనిలో పనిచేసే కార్మికుని రక్తనాళాలు అంతర్జాతీయ మార్కెటుకు ముడివేయబడినాయి. ఈ దుకాణాలు తమలో తాము గొడువపడ్డాయి. సర్దుకొన్నాయి. ఈ క్రూర పోటీలో కొన్ని నలిగి నశించిపోయాయి. వ్యాపారం సరికొత్త హంగులతో వీధులను ఆక్రమించింది. అతను ఈ ఊసరవెల్లి మాయామర్మం అర్థం చేసుకున్నాడు. తను మౌనంగానే పైకి కనిపించని అతని సకల చర్యలను, పనులను ఊహించుకునేవాడు. భాష్యాలు చెప్పుకునేవాడు.

అతను ఏర్పాటు చేస్తున్న, కలెగల్సిపోయిన కొత్త ప్రపంచాన్ని దాని సంపూర్ణస్థితిని నిరంతరం అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసేవాడు."

స్వామికి మొన్నటి రాత్రి గుర్తొచ్చింది.

రాత్రి తొమ్మిది కావొస్తోంది. ఏదో పత్రిక చేతిలోకి తీసుకున్న మధ్య వయస్కుడు అందులో సీలుచేసిన చిన్న చీటి పెట్టి యిచ్చాడు. తను వనికే చేతులతో అది తీసుకున్నాడు. షాపులో నుండి బయటకు పోయి విప్పి చూసుకున్నాడు.

"నువ్వు రాగలవా? ఒకమారు కలువాలని ఉంది". ఆ చీటిలో అంతే రాసున్నది.

తనకు కొంచెం దూరంలో ఆనడీడు మనిషి నిలబడి ఉన్నాడు.

షాపులో అబ్బాయికి షాపు మూయమని చెప్పి బయలు దేరాడు.

ఇలాంటి చీటీలు మామూలే - ఆ రాత తనకు తెలుసు. తనకు వచ్చే చీటీలన్నీ వార్తలకు సంబంధించినవి.

పన్నెండు సంవత్సరాల తరువాత తన మిత్రున్ని కలువ బోతున్నందుకు మనుసు ఉద్విగ్నంగా ఉన్నది. కలిస్తే ఏమి మాట్లాడగలడు? అంతా తెలుస్తూనే ఉన్నది. అంత అర్థమౌతూనే ఉన్నది. ఇంకా మాట్లాడడానికేముంటుంది?

ఆ నడీడు మనిషి ఒక్కమాటైన దోవపొడుగున మాట్లాడకుండా వెంట నడిచాడు. వాళ్లు సందులు గొందులు అరగంట నడిచిన తరువాత ఇంకా మీసాలైన సరిగారాని ఒక

పెద్దకథ

అతడు

పిల్లవానికి అప్పగించి నడీడు వ్యక్తి వెళ్లిపోయాడు.

ఆ పిల్లవాడు ఆటోను పిలిచి పోనియ్యమన్నాడు. ఆటోను ఆపిన తరువాత తనే డబ్బు యిచ్చాడు. ఆ తరువాత అస్తు, బిస్తు గుడిసెల మధ్య మరో పది నిమిషాలు నడిచారు. ఒక గుడిసె ముందు ఆగారు. పిల్ల వాడు లోపలికి వెళ్లాడు.

చూరు వంగి ఉన్న ఆ గుడిసెలోకి తనను పిలిచారు.

ఎటో పోవడానికి తయారై ఉన్న అతను ఎదురొచ్చి కావళించు కున్నాడు. చాలాసేపటిదాకా ఇద్దరు మాట్లాడుకోలేదు.

"పిల్లలు బావున్నారా? వదిన ఆరోగ్యం ఇప్పుడెట్లాఉంది!" ఆ తరువాత తను రాసే వార్తలగురించి ఒకటి రెండుమాటలు అతనన్నాడు.

తను మూగమొద్దులాగే నిలుచున్నాడు. తను నిజానికి ఇంటా బయట ఘోరయుద్ధాలల్లో ఒంటరి తండ్లాటలో అలసి పోయి ఉన్నాడు. ఈ ఒంటరి పోరాటం కొనసాగించలేక, విరమించడం వీలుకాక చెప్పరాని యాతనలో ఉన్నాడు. అవ్వన్ని కరిగిపోయాయి.

గాయాలు కడిగి మలాము రాపినట్టు లోలోపల నరాలకొసలకు అగ్గి అంటుకున్నట్టు- ఔను ఇది నిజమైన యుద్ధం. తను ఒంటరివాడు కాదు. మొదటివాడు ఆఖరివాడుకాదు.

పోలీసుల్లో కలకలం మొదలైంది. ఏదోహడావిడి.

స్వామి ఆలోచనలు తెగిపోయాయి.

దారిలో నిలబడి ఉన్న కార్లను వెనక్కి పంపించారు. బయట పెద్ద బజారులో కార్మికులు నినాదాలు యిస్తున్నారు. అతను చనిపోలేదని చంపబడ్డాడని అతను అమరుడని ఆకాశం దద్దరిల్లేటట్టు నినాదాలు.

లాఠీచార్జి మొదలయ్యింది

పోలీసు పరివారమంతా ఒక్కసారిగా వింత కరుకుదనంలోకి మారిపోయారు. సర్కిల్ విలేకర్లని కూడ చూడకుండా ఆర్డర్లు వేశాడు. పోలీసులు అందరిని దూరం నెడుతున్నారు. సఫారి బట్టవాళ్ళు దూరం తొలిగారు.

డియస్పి జీబు దిగి అటెన్షన్‌లో నిలబడ్డాడు.

యస్.పి. కారు హడావిడిగా వచ్చి ఆగింది. కారులోనుండి యస్.పి.. చిరాకుగాదిగాడు. బూట్లు టకటకలాడాయి. సాల్యూటులు స్వీకరించనేలేదు. అతను సివిల్‌డ్రెస్సులో ఉన్నాడు. డియస్.పి.లోగొంతుతో ఏదో వివరిస్తూ పక్కనే నడుస్తున్నాడు. యస్పి ముఖంలో చిత్రమైన రిలీఫ్ కన్పిస్తోంది.

పోలీసుల వలయం దోవ యిచ్చింది. పటాలం శవం దగ్గరికి నడిచింది. సర్కిల్ పిస్తోలు గుడ్డతో తీశాడు. యస్పీ కార్లో వచ్చిన ఫొటోగ్రాఫర్ ఫొటోలు తీశాడు.

"ఇంతసేపు ఇక్కడే పెట్టుకొని డ్రామా చేస్తున్నారా?" "యస్పి.

"పోస్టుమార్టం. ఆర్‌డీవో గురించి జీబు పంపాము. ఇంకారాలేదు." డియస్పీ.

"నాన్సెన్స్- యస్.పి.

డియస్పి తికమక పడ్డాడు. "ఇలాంటివి ఇంత హంగామా చేస్తే తరువాత పరిణామాలు" ఇంగ్లీషులో యస్పి.

"స్టేట్ లెవెల్ లీడర్‌కదసర్ పైగా రివార్డు" డియస్పీ.

"నీలాటి చాతకాని అధికార్లే లీడర్‌ను చేసింది." యస్పీ.

డియస్పీకి ఏమనాలో తోచలేదు. యస్పి వాళ్ళందరిని అక్కడే వదిలి కారు దగ్గరికి వచ్చాడు. విలేకర్లు చుట్టు ముట్టారు.

"నోనథింగ్ టూస్పీక్" అంటూనే డియస్పీని పిలిచి అయిదు నిమిషాల్లో అయిపోవాలి." ఎట్లా వచ్చినవాడు అట్లానే కారెక్కి వెళ్ళిపోయాడు. అతనివెంటే స్టెన్‌గన్‌ల సెక్యూరిటీ జీబు వెళ్ళిపోయింది.

డియస్పీ ముఖం యస్పీ వదిలివెళ్ళిన ఫీలింగును పులుముకున్నది.

"దిక్కుమాలిన ఇంగ్లీషు/భాష కపటానికి అబద్దాలకోసమే పుట్టింది" పొడుగు విలేకరి.

పోలీసులు ఒక ధోవతి కట్టుకున్న మనిషిని అతని అన్నయ్య అని తీసుకొచ్చారు.

అతని అన్నయ్య ఎత్తుగా ఉన్నాడు. కోలముఖం, అవే పెద్దకళ్ళు అతను దివాళాతీసిన చిరు వ్యాపారిలా ఉన్నాడు. ముఖంలో చిత్రమైన అసహనం అతనికి అదే ఊళ్ళో సరిగా నడవని చిన్న బట్టలదుకాణం ఉంది.ప్రేమ, ఉద్వేగం, దు:ఖం అన్నిటిని బతుకు పొడుగుతా అణచి పెట్టుకున్న దేబ ముఖం. అది బద్దలు కాగలదేమోనని తత్తరపాటుగా ఉన్నాడు. చూపెప్పుడో కోల్పోయినట్లుగా డియస్పీ, సర్కిల్ వెంటరాగా శవం దగ్గరికి నడిచాడు.

అలాంటి స్థితి అతనికి ముందే తెలిసినట్టు - అస్థితిని ఎన్నోసార్లు ఎదుర్కొని సిద్దపడినట్టు మృత్యువును బతుకంతా అనుభవించినవాళ్ళు - తీరా మృత్యువు ఎదురుపడితే ఎట్లా ఉంటారో అట్లా ఉన్నాడు.

ఒక కానిస్టేబుల్ డియస్పీ సైగమేరకు శవం దగ్గరకు వెళ్ళాడు

"వద్దు" అతను గొనిగాడు.

హెడ్ కానిస్టేబుల్ అతని స్టేట్‌మెంటు రాసుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

"అతను మీ తమ్ముడేకదా!"సర్కిల్

పోలీసు తటపటాయించి శవాన్ని వెల్లకిలా పడుకోబెట్టాడు.

దూరంగా విలేకర్లు ముంగాళ్ళ మీద నిలుచుండి చూస్తున్నారు.

"ఈపచ్చబొట్టు"

అతను తీవ్రమైన అలజడితో తలవంచుకున్నాడు.

"చెప్పు ' సర్కిల్ గద్దించాడు.

అతను మాట్లాడలేదు.

పెద్దకథ

అతడు

యస్సై అతన్ని తాకుతూ నిలబడి "మీ తమ్ముడేకదా!"

"కాదు. మా తమ్ముడు ఇక్కడలేడు."

సర్కిల్ హెడ్ కానిస్టేబుల్‌కు సైగచేశాడు. అతను రాసుకునేది అతను రాసుకున్నాడు.

"పోస్టుమార్టం తరువాత శవాన్ని మీకు యివ్వం" అన్న గొంతుతో సర్కిల్.

"దిక్కులేని శవమని మీరే కాల్చేయిండి - ఈ శవానికి నాకు ఏ సంబంధం లేదు." అతను అరిచినట్టే చెప్పి అక్కడి నుండి కదిలాడు.

అతను తన తమ్ముడైనందుకు ఇల్లు ఎన్నో మార్లు చిల్లం కల్లం చేయబడ్డది - ఇంటిమీదిగూన పెంకులు విప్పదీశారు.

అతడు తన తమ్ముడైనందుకు అతని మీది కోపం తను అనుభవించాడు. సోదాలు. ఊ అంటే పట్టుకపోవడాలు.

ఊగుతూ అతను వెళ్లిపోతుంటే స్వామి ఆ తొట్రుపాటును బద్దలుకాబోయే దుఃఖాన్ని పసికట్టాడు. అతని ఆత్మీయులు ఏడ్వడానికి కూడా ఇక్కడ వీలుకాదు. సంతోషాలేకాదు దుఃఖాలు పంచుకోవడం ఇక్కడ కష్టమే.

ఇన్నేళ్ల తరువాత తననెందుకు అతను కలువాలి? "నేను మరింక కలువలేకపోవచ్చు. ఎందుకో ఒకమారు చూడాలని పించింది" అతను వీడ్కోలు చెప్తూ అన్న ఆఖరిమాట.

ఆఖరి సందేశం తనకే యిచ్చిపోయాడా?

స్వామి అంతరంగం మండుతోంది. మొన్న రాత్రి అంటుకున్న నరాల కొసలు మండుతున్నాయి. అది బాధా? దుఃఖమా?

నరాలు మండే మనుషులు - పడుకోలేరు, కూచోలేరు, నిలబడలేరు వాళ్లు తిరుగుతూనే ఉంటారు.

తన నరాలకు అంటుకున్న అగ్గేమిటి? అతని అంతరంగం, ఆలింగనం, స్పర్శ తనకు ట్రాన్స్‌మిట్ చేసిందేమిటి? అది మనిషి స్పృహయా? అది స్వేచ్ఛకు సంబంధించిన కాంక్షయా? అది మనిషి మీద మనిషి మోపే సమస్త అధికారాల ప్రశ్నించే - పెల్లగించే పెను తుఫానుయా? అది లౌకిక ముసుగులన్నీ చింపేసి మనిషి కోసం మరొక మనిషి వెతికే వెతుకులాట - వెతకడం - పరితపించడం - ఒక్క మాటలో తలకిందుల అసంబద్ధ క్రూరదోపిడి ప్రపంచాన్ని తిరస్కరించడమా? స్వామికి తలంతా అక్కడి వాతావరణంలాగే గందరగోళంగా ఉన్నది.

సర్కిల్‌కు వెలపరంగా ఉన్నది. అతని అన్నయ్య శవం మీదపడి ఏడుస్తాడనుకున్నాడు. అతను ఏడిస్తే తను రిలీఫయ్యే వాడు.

డియస్పీ హడావిడి పడుతున్నాడు.

"యస్పిగారు వెళ్లిపోయారు. సార్ మేము శవాన్ని చూస్తాము" విలేకర్లు.

"నో కుదరదు." అంటూనే సర్కిల్‌ను పిలిచి "వీళ్లను పంపించి వేయి" అన్నాడు.

శిక్షణ, క్రమశిక్షణ, ఉద్యోగం, బాధ్యత వీటన్నిటిని నిలబెట్టు కోవడానికి తనను తాను సదా సంసిద్ధపరుచుకోడానికి తనకు తాను చెప్పుకునే ఫిలాసఫీ కూలిపోయింది "అదంతా ఉత్త హంబక్ - అధికారమంటే దులిపేసుకోవడం - దులుపుకోజాలక మిగిలేవాడు తన చేతులు తన నెత్తి మీదే పెట్టుకోవడం - అంటే దీనికంతా పూర్తి బాధ్యత తన మీదే పడినదన్న మాట - చిత్రమైన వేట."

మనిషి కదలిక లోలోపల తీవ్రమై అంతర్ బాహిర్ ప్రవర్తనల సమన్వయం కుదరక - అతని చావు పరిణామాల నీలినీడల ఉద్రిక్తతలో సర్కిల్ ముఖం.

విలేకర్లను దూరంగా తీసుకపోయాడు.

"టెన్షన్ మీకు తెలుసుకదా!"

"కాని సర్ మేం వార్తలు రాయాలి కదా!" విలేకరి.

"రాసుకోండి. యస్ రాత్రి ఒంటిగంటా పది నిమిషాలకు పెట్రోలింగు పార్టీకి అనుమానస్పద పరిస్థితిలో ముగ్గురు మనుషులు తారసపడ్డారు. పోలీసు పార్టీని చూసి పరుగెత్త బోయారు. పట్టుకోవడానికి పోతే కాల్పులు చేస్తూ పరుగెత్తారు. పోలీసుపార్టీ ఆత్మరక్షణార్థం".

"పరుగెత్తే ఆ ముగ్గురు ఎన్ని రౌండ్లు కాల్చారు."

"మేం ఎంక్వయిరీ చేస్తున్నాం."

"ఈ కాలనీవాళ్లు అయిదు రౌండ్ల శబ్దాలే విన్పించా యంటున్నారు. శవం మీద అయిదు తూటాల గుర్తులే ఉన్నాయి. అవి పోలీసులు కాల్చినవే. పదిమంది పెట్రోలింగు పార్టీలో ఎవరికైనా గాయాలయ్యాయా?"

సర్కిల్ తికమక పడ్డాడు.

"పెట్రోలింగు పార్టీలోని పోలీసులెవరికైనా మేం కలువొచ్చా?"

"నాన్సెన్స్" సర్కిల్ కోపంగా.

"సర్ గోతిలో పడిపోయి కుడికాలు విరిగిపోయినట్టు కార్మికులు చెప్పుకుంటున్నారు. మేం శవాన్ని చూడాలి."

"ఇంపాజిబుల్ బయట వేలమంది కార్మికులు - శాంతి భద్రతల సమస్య - మీరేదో బయట వాగుతారు. రెండు జిల్లాల్లో అప్రమత్తం చేశాం.

"ఇది ముందే తెలిసి పద్ధతి ప్రకారం జరిగినట్లుగా కార్మికులు చెప్పుకుంటున్నారు మీరేమంటారు?"

సర్కిల్ ముఖంలో నెత్తురు చిమ్ముకొచ్చింది. అయితే కోపానికి పోతే డిప్లమసీ- తను ఇందులో ఇన్‌వాల్వు అయినట్టుగా వీళ్ళు రాస్తే ......

"ఇది రాయొద్దు. ఐసే దిసీజుటూమచ్- రాస్తే ఏ మోతుందో మీకు తెలుసు" కరుకుగా మాట్లాడాడు. కాని దగ్గరికి నడిచాడు.

సర్కిల్ మాటలకోసం తడుముకున్నాడు. తను

పెద్దకథ

అతడు

సూత్రధారుడు కాదని పాత్రధారుడు మాత్రమే అని చెప్పాలనే ఒత్తిడి కంఠంలో గురగురలాడుతుంది.

"వెరీబ్రేవ్‌మ్యాన్" సర్కిల్ టోపితీసి చేతిలో పట్టుకొని

విలేకర్లకు కావాల్సింది అది కాదు. అందరికి కాకున్నా మాట్లాడని స్వామిలాంటివాళ్ళకు కాదు.

"అతను తెలివైనవాడేకాని, నమ్మకం ఒక్కొక్కసారి ఇంకా చెప్పాల్సిందేమిలేదు. యూకెన్‌గో."

"కాని మీరు తప్పక చెప్పి తీరవల్సిందే" ఒక కుర్రవిలేకరి.

"వాట్- పారిపోయిన ఇద్దరిలో నువ్వొకనివని తోసేస్త. అక్కడ చెప్పుత" సర్కిల్ కర్కశంగా మాట్లాడి వెళ్ళిపోయాడు.

అప్పటికే శవాన్ని వ్యానులోకి ఎక్కించారు. వ్యాన్లు పటాలం కదిలింది.

మరో అయిదు నిమిషాలల్లో ఆ వీధిలో నుండి శవం వెళ్ళిపోయినా ఆ వీధి దిగ్బందం అట్లాగే కొనసాగించారు.

* * *

అతి విశాలమైన రైసుమిల్లు ఆవరణలోకి మారుతికారు దూసుకుపోయింది. తెరిచిన రేకు తలుపులు మూస్తూ వాచ్‌మన్ తను చేసిన నమస్కారం శేఠ్ పట్టించుకోనందుకు మనసులో ఏదో గొనుక్కున్నాడు.

ఆఫీసుగది ముందు తల వెంట్రుకలల్లో వరి ఊక- ఒళ్ళంతా తౌడు నిండిన హమాలీలు-రైసుమిల్లులోని యితర మగ ఆడ కార్మికులు నిలుచుండి ఉన్నారు. ఆఫీసు పక్క ఐదారు లారీలు ఆగి ఉన్నాయి. డ్రైవర్లు, క్లీనర్లు కారును చూసివాళ్ళు ఆఫీసు దగ్గరక పరుగెత్తుకొచ్చారు.

ఆ రైసుమిల్లు అధినేత చంద్రశేఖర్ కారు దిగి నిలుచున్నాడు.

"సీజన్ టైం - కలకత్తాకు లోడు పెడుదామనుకున్నామా? పైగా అయిదారు లారీలు లోడ్ తేచ్చేవి ఉన్నాయి. "గుమాస్తా చెప్పుకుపోతున్నారు

కాకి నిక్కరు వేసుకున్న రొడ్డ రాములు అనే మిల్లు ఆపరేటర్ "ఇగోబయి అదంత తెలియదు. మా మనిషి చచ్చిపోయిండు పోతం" అని చెప్పి లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు.

కిరకిరలాడుతూ, దబదబలాడుతూ తిరగాల్సిన రైసుమిల్లు ఆవరణంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది.

చంద్రశేఖర్ క్రీగంట అందరిని చూశాడు. అదోవిధమైన చెమట కంపుతో కలగల్సిపోయిన తౌడు వాసన. పొగాకు కంపు వ్యాపించింది.

రొడ్డరాములు హమాలీల నాయకుడు. అతనన్నాడంటే పని ఆగిపోయినట్లే లెక్క. ఆగిందంటే ఆగిందే. మనసులో లెక్కించుకున్నాడు. లెక్కించుకుంటూనే తన గదిలోకి నడిచాడు.

"అరె లాభం - నష్టం సేఠ్ కెరుకమేంబోతం" బొంగురు గొంతు అడామె.

గుమాస్తా లోపలికి వచ్చాడు. ఏదో చెప్పబోయాడు.

"ఫోన్‌చేసి చెప్పు ట్రాన్స్‌పోర్టు ఆఫీసుకు. లారీలను రేపు పంపమను. పర్చేజింగుకు పోయిన వాళ్ళకు కబురు పంపు."

చంద్రశేఖర్ కుర్చీలో కూర్చుంటూ.

అంటే రైసుమిల్లు బందన్నమాటే. గుమాస్తా బయటకొచ్చి ఆమాటే చెప్పాడు.

వాళ్ళు వెళ్ళిపోతున్న అడుగుల చప్పుడు. వాళ్ళ ముఖాలల్లో తను చూసిన విషాదాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకున్నాడు. ఆవార్త తెలిసినదగ్గరి నుండి ఎక్కడో ఏదో పొటెత్తుతోంది. కలవెలపడుతోంది. అయినా తనకు హమాలీల ముఖంలోని భావం కలుక్కుమనిపిస్తోంది. ఈ రైసు మిల్లులోనేమిటి? ఈ టౌనులోని హమాలీలకందరికి అతను నాయకత్వం వహించాడు. తాను అనేక గొడవల్లో యిరుక్కున్నాడు.

రైసుమిల్లు దాదాపు మూతబడే స్థితి దాకా తను మొండికేసి కూర్చున్నాడు. తనకు లోపల ఆ డిమాండ్లు న్యాయమైనవని తెలుసు. కాని లాభం? వాళ్ళడిగింది నయాపైసవంతే. కాని అది దండం పెట్టో బతిమిలాడో అడుక్కుంటేనో? యిచ్చేవాడు. యిచ్చేవాడా? వాళ్ళు పోరాడి సాధించుకున్నారు. పోరాటం అలవాటైతే, తీరా పరిష్కరిస్తే చిత్రమైన స్థితిలో సాగింది.

చంద్రశేఖర్ కుడివేపునున్న ఫోన్‌మోగింది.

'అరె బాపు ఏమిచేస్తున్నావు?' అవతలి కంఠం మార్వాడిసేఠ్ చున్నిలాల్‌దని తెలుసు.

చంద్రశేఖర్‌కు ఏమి మాట్లాడాలో తెలియలేదు.

"రైస్ మిల్ పని చేస్తోందా'?"

"లేదు"

"మాయింటికి రారాదు" చున్నీలాల్

చెంద్రశేఖర్‌కు ఎటుపోవాలో తెలియకుండా ఉన్న స్థితి నుండి చున్నీలాల్ ఫోన్ తెరిపిన పడగొట్టింది. లేచి నిలబడి ఒళ్ళు విరుచుకున్నాడు. సాధారణంగా చంద్రశేఖర్ ఎప్పుడు ఏదో మాట్లాడేవాడు. కాని ఈ రోజు మాటలన్నీ ఎగిరి పోయినట్టున్నది. లింకులు ఫోన్లు లారీలవెంట చెక్‌పోస్టులు, మామూళ్లు - రైతులదగ్గర ధాన్యంకొనగోళ్ళు - ఆర్డర్లు ఒకదాని వెంట మరొకటిఅలాంటిలింకులన్నీ తెగిపోయినట్టుగా ఉన్నది.

మారుతీకారెక్కి గేటుదగ్గరికి రాగానే వాచ్‌మన్ గేటు తెరిచాడు.

"మన్ బహద్దూర్ ఇదర్ ఆవో" అన్నాడు.

"లోడ్‌లొస్తే లోపలేపెట్టు - జాగ్రత్త - రాత్రి మంచు కురుస్తోందేమొ? సాయంత్రం కాస్త టార్పాలిన్ కప్పు నిన్న సాయంత్రం తెచ్చిన వడ్లు అపక్కనున్నాయి" జేబులోనుండి వందరూపాయల నోటు తీసి యిచ్చాడు.

పెద్దకథ

అతడు

వాచ్‌మన్ తీసుకోవాలావద్దా అని తటపటాయించి తీసుక్కున్నాడు.

దోవ పొడుగుతా జనం - నల్లటి దుమ్ము - షాపులన్ని మూత పడి వ్యాపార లావాదేవీలన్ని వాటికవే స్తంభించి పోయాయి.

ఆ టౌనుకు బందులు కొత్తకాదు. వారంకొకరోజు సెలవు ఆరోజుల్లో కూడా వ్యాపారం దొడ్డిదారిన నడుస్తూనే ఉంటుంది.

వ్యాపారులు దుకాణాలల్లో పని చేస్తే గుమాస్తాలు ఆ దుకాణాల చుట్టే తిరుగుతుంటారు. వ్యాపారులు ఎన్నడూ ఆ గొడవల్లో నుండి విముక్తులు కారు.

తనకులాగే వ్యాపారస్తుల మెదళ్ళు స్తంభించాయా?

పరధ్యానంగా, చాలా నెమ్మదిగా కారు నడుపుతూ వీధులల్లో తిరిగే మనుషుల మొఖాలు చూశాడు. నిజంగా తనకు కొత్తగా వింతగా ఉన్నాయి ముఖాలు. తను మనిషి మొఖం చూడక ఎన్నో ఏండ్లయ్యిందా? ముఖాలు ఇన్ని భావాలకు నిలయాలా? డబ్బు లావాదేవీలు వీళ్ళకు పట్టవా? కాదు డబ్బు లావాదేవీల స్థానే - తెలియని చావు బతుకుల మీమాంస చోటు చేసుకున్నదా?

కారు చౌరస్తా చేరుకున్నది. కదలడానికి వీలులేనంతగా జనం- వీధి అంచులోనుండి తనకు తెలిసిన వ్యాపారస్థులు వీధిలో అందరిలాగే అసంబద్ధంగా తచ్చాడుతున్నారు.

వాళ్ళకు చనిపోయినతనికి ఏమిటి సంబంధం? పైగా అతనువాళ్ళ పక్షం వాడు కానేకాదు. లాభం-నష్టం - డబ్బు కాక మరేమి ఉంటుంది? తనకెందుకీ దుగ్ధ. అందరికి ఏదో కావాలి? ఇంతకాలం వ్యాపారంలో లాభానికి నష్టానికి దేవుణ్ణో అదృష్టాన్నో నమ్మేవాళ్ళు. కాని ఈ గనుల ప్రాంతంలో మొదలైన అలజడి వ్యాపారంలో కూడా వ్యాపారస్థులు అనుభవించారు.

చంద్రశేఖర్‌కు చిత్రమనిపించింది. తను ఇట్లా ఆలోచిస్తానని అనుకోలేదు. ఔను వ్యాపారాలన్నిటికి అంతర్గత లింకేదో ఉన్నది.వ్యాపార కదలికలకు లోపల బయట లింకులున్నాయి. అతనికి కొన్ని వ్యాపారాలు పడిపోవడానికి, కొన్ని పైకి రావడానికి సంబంధమున్నదా? అది స్పష్టం కావడంలేదు.

కారు కదిలింది. కాసేపట్లోనే ఇరుకు గల్లీలోనుండి సేఠ్ చున్నీలాల్ మేడముందు కారాగింది. ఆ ఇల్లు రాజస్థానీ పద్ధతిలో పైకి చూస్తే అంత పెద్దగా ఉండదుగాని - లోపల చాలా గదులు.

చంద్రశేఖర్ ఇంటికి ఎడంగా కారాపాడు. కాని దిగబుద్ధికాలేదు. అందరు మార్వాడీలే ఉంటారు. తనొక్కడు తప్ప. వాళ్ళు సంతోష సమయాలల్లో 'బంగు' తాగుతారు. పైగా తను ఆ చెత్త మాటలు వినలేదు.

అక్కడ కారున్నదని - అందులో చంద్రశేఖర్ కూర్చున్నాడని పట్టించుకోకుండానే - మొదటి తరం మార్వాడీలు పాన్ నములుతూ లోపలికి పోతున్నారు.

ఇక్కడి బొగ్గుగనుల ప్రాంతంలో డబ్బు మనుషుల దగ్గర కదలడంతోటే మార్వాడీలు వచ్చి చేరారు. బహుశా దాని వాసనవెంటే పోతారేమో? నిత్యావసర టోకు, చిల్లర వ్యాపారాలతోపాటు బట్టలు, మందుల షాపుల్లోకి విస్తరి-ంచారు.

అప్పుడు మార్వాడీలకు తగువులు లేవు. వ్యాపారంలో పోటీ ఇవ్వాల్టిలాగా లేదు. మహా అయితే స్థానిక వైశ్యులతో సర్దుబాట్లు ఘర్షణలు చిల్లర మల్లర ఉండేవి. నిజానికి అప్పటికి ఇక్కడి కోమట్లకు పెద్ద వ్యాపారాలు తెలియవు.

చిన్నవో పెద్దవో కార్మిక సంఘాలు వచ్చాయి. కార్మికులు యాజమాన్యం వీళ్ళిద్దరి మధ్య ఉత్పత్తితో ముడివడి ఉండే ఘర్షణలు పెరిగాయి.

భయంభయంగా వచ్చిన పల్లెవాళ్ళు - అందునా దొరలకింద బాంచె బతుకు బతుకలేక వచ్చిన మాలమాదిగలాంటి హరిజన కులస్థులే కార్మికులల్లో ఎక్కువగన్క వాళ్ళు దేనితోను ఘర్షణ పడలేదు. పల్లెల్లో సంఘాలు పుట్టిపెరిగాయి. 'దొరఏందిరో దొరతనమేందిరో' అంటున్నారు. పోలీసులు-అరెస్టులు ఒక కాలుపల్లెలో ఒక కాలు బొగ్గుబాయిలో ఉండే కార్మికునికి అన్నీ తెలిసిపోయాయి. పైగా పల్లె కలలు కల్లలైనాయి. అంతోయింతో కార్మికుని గురించి మాట్లాడే కార్మిక యూనియన్లు యాజమాన్యం భాష, మాటనేర్చుకున్నాయి. ఇక్కడ లడాయి మొదలయ్యింది ....

ఔను సరిగ్గా ఇప్పుడే ఇక్కడ అన్ని వ్యాపారాలను దెబ్బతీస్తూ కొత్త వ్యాపారం రంగం మీది కొచ్చింది. అది సారా, బ్రాండి వ్యాపారం.

అప్పుడు తనెక్కడున్నాడు? చున్నీలాల్ దయాదాక్షిణ్యాలతో పెట్టుకున్న కిరాణా వ్యాపారం దివాళా తీసినదశలో ఉన్నాడు. తను కోన్‌కిష్కగాడు. కాని ఆ గొడవలన్నీ తాను చూశాడు.

అప్పుడు నిత్యావసర సరుకుల మార్వాడీలకు, వాళ్ళ కనుసన్నల్లోనే ఉన్న వైశ్యులకు సారా బ్రాండి వ్యాపారులకు మధ్య తగాదాలు ముదిరాయి. పండుగలు, గణేశపూజలు వగైరాలల్లో ఇవి బైటపడేవి. సారా బ్రాండి వ్యాపారాలు చేపట్టింది. పల్లెల్లో పనులు బందు పెట్టబడి సాంఘిక బహిష్కారానికి గురైన భూస్వాములు, లేదా కార్మికసంఘాల నాయకులు, చిట్టీవ్యాపారాలవాళ్ళు పైగా పల్లెలల్లో లొల్లులు చూసివచ్చిన వాళ్ళు.

నిత్యావసర సరుకుల వ్యాపారంలో మొండి ఖాతాలు మొదలయ్యాయి.మొండిఖాతాల వసూళ్ళకు గుండాలు అవసరమయ్యారు. అటుయిటు షాపుల మీద దాడులు చేసుకునేవారు.

పెద్దకథ

అతడు

అట్లా వ్యాపారంలో ఘర్షణ మొదలయ్యింది. అప్పుడు పోలీసులు, రాజకీయ పార్టీలవాళ్ళు - వీళ్ళుకాక గుండాలు అవసరమయ్యారు. అప్పుడే మక్బూద్ అనే గుండా రంగప్రవేశం చేశాడు.

చిన్నచిన్న వ్యాపారాలు దివాళా తీశాయి. లేకపోతే తీయించారు. సారా,బ్రాండి వ్యాపారాలు మామూళ్ళు యిచ్చాయి. వాడు మకుటంలేని మహారాజయ్యాడు. పెద్దవ్యాపారాలు మరింత పెద్దవయ్యాయి. కార్మికులు అల్లల్లాడిపోయారు.మక్బూద్‌గ్యాంగు వాడవాడలా వెలిసింది. సమస్తం వాడి శరణు జొచ్చింది. దొమ్మీలు, హత్యలు మానభంగాలు మామూలై పోయాయి.

అలాంటి స్థితిలో అధినాయకుడు మక్బూదును పట్టపగలు పెద్దబజారులో హత్యచేశారు. అప్పుడు అతనుఅందరి మనసుల్లోకి వచ్చాడు. అప్పుడు ఈ పట్టణం నరకాసురుడు వధింపబడినప్పటిలాగా పండుగ చేసుకున్నారు.

చంద్రశేఖర్ కారులో నుండి దిగి డోర్లు లాక్ చేసి మేడమెట్లు ఎక్కాడు.

చున్నీలాల్ గదిలో తెల్లని పరుపులు పరుచున్నాయి. బాలీసులకు చాలామంది మార్వాడీలు చేరి ఉన్నారు.

"బేటా ఆవో!" చున్నీలాల్ ఆప్యాయంగా పిలిచినా చంద్రశేఖర్ ఒక మూల కూర్చున్నాడు.

వాళ్ళు అప్పటికే చాలా మాట్లాడుకున్నట్టున్నది.

"మన పిల్లలు చెడిపోతున్నారు" చున్నీలాల్ కొత్తపాన్ దవడకేసి ఒక పాన్ చంద్రశేఖర్ కోసం పంపాడు.

చున్నీలాల్ ఎర్రగా పొట్టిగా ఉన్నాడు. చిన్నకళ్ళు

"అదికాదు కాక! మక్బూద్ మర్డర్ కాకపోతే మనం దుకాణాలు తీసేవాళ్ళమా?" మోహన్‌లాల్ అన్నాడు.

వీళ్ళు తనలాగే ఆలోచిస్తున్నారా? ఎందుకు? అంటే వ్యాపారంలో మళ్ళీ కొత్త రాబోతున్నదా? మళ్ళీ బలాబలాలు మారబోతున్నాయా?

"అది నిజమే మోహన్‌లాల్ బేటా! వ్యాపారస్తుడు పంతాలకు పోతే దివాళా తీస్తాడు" చున్నీలాల్.

"హోల్‌సేల్ ఆయిల్ మర్చంట్ నందునూ ట్రేన్‌లో చంపేస్తే నువ్వు ఇట్లాగే అన్నావు" హీరాలాల్ కేడియా.

ఆ వ్యాపారం అందరం కలిసినందు తమ్మునికి నిలబెట్టామా లేదా? మనం చాలా దూరం నుండి వ్యాపారం కోసం వచ్చాము. లోకల్ గొడవలో యిరుక్కుంటే నిరంజన్ కుటుంబంలాగా అయిపోతుంది" రాధేశ్యామ్ అన్నాడు.

"నువ్వు లక్ష చెప్పు అతను సారాబందు పిలుపివ్వకపోతే మనం ట్రేన్ ఎక్కేదుండే - హోల్‌సేల్- రిటేల్ కుప్పకూలేవి" మదన్ అన్నాడు.

"మనిషి మామూలుగానే ఉన్నడట చూడాలె" గణేశ్ లేచి నిలుచున్నాడు. అతని వెనుకే మరికొంతమంది యువకులు వెళ్ళారు.

చంద్రశేఖర్‌కు చెప్పరాని ఒంటరితనం. తనుకలువజాలడు. అతనికి తెలియకుండానే అతని ఆలోచనలు సాగుతున్నాయి.

మార్వాడి యువకులు చాలామంది కిరాణా, బట్టలు వొదిలి పెట్టి కంజ్యూమర్ వస్తువుల వ్యాపారాలల్లోకి దూరారు. అవి ముంచేవో తేల్చేదో చున్నీలాల్‌లాంటివాళ్ళకు అర్థం కావడంలేదు. షేర్‌వ్యాపారమని లక్షలాదిరూపాయలు పెట్టి వొట్టి కాగితాలు తీస్తున్నారు. వ్యాపారంలో కుదురులేని పాత వ్యాపారస్థులు షేరు కబుర్లతో కాలంగడుపుతున్నారు.

ఇంతకుముందు డబ్బు లావాదేవీలు ముసలివాళ్ళచేతుల్లో ఉండేవి. బ్యాంకుల మాట ఎరుగరు. కోట్లు లక్షలు 'గిరిగిరి' బ్యాంకులద్వారా చేతులు మారేవి. ఇవి బయట తెలిసేవికావు. ఇప్పుడు వ్యాపారం తేటతెల్లమైంది. పరుగుపందెమయ్యింది.

"బేటా మాట్లాడవు" చున్నీలాల్

"ఏమీలేదు కాక-నాకివన్నీ తెలియవు" అని లేచి నిలుచున్నాడు.

మెట్లుదిగుతుంటే మరెక్కడికి పోవాలో అర్థం కాలేదు. కాని అక్కడ ఉండలేడు. బహుశా అన్ని కులాల వ్యాపారస్థులు ఇలాగే అనుకోకుండానే కలుసుకొని ఉంటారు.

కారుఎక్కి వీధిలోకి రాగానే - ఎటుపోవాలో అర్థం కాకుండానే పెద్ద బజారులోకి వచ్చి లక్ష్యం లేకుండానే పోనిచ్చాడు. ఊరికే గల్లీలకు పెట్టిన పేర్లు చదివాడు. ఇంత పెద్ద పారిశ్రామిక పట్టణంలో కూడా ఎవరిని ఎవరు కలువరు. కులాల పేరు మీదనే వాడలు - ఒకే కులస్థులే కాకుండా ఒక ఊరివాళ్ళంతా ఒకే దగ్గర ఇల్లు కట్టుకున్నారు. పల్లెలన్నీ నడిచొచ్చి దేనికదే ఇక్కడ ఏర్పడి పోయాయి.

తోవలో పద్మశాలివాడకు వెంకటస్వామి తనను గుర్తు పట్టి ఆపాడు.

తను పిలిచాడో అతనే వొచ్చాడోగాని కారెక్కాడు.

"గుండాల పెంచి పోషించి - లక్షలు, కోట్ల సారా వ్యాపారాన్ని కంట్రోలు చేశాడు. శేఖర్ శేర్! నీకిది తెలుసా సారా వ్యాపారస్థులంతా అయితే అధికార పార్టీ - కాకపోతే ట్రేడ్ యూనియన్ల నాయకులు అంతా కలిసి మరోమనిషిని బతక్కుండా చేసిండ్లు" అప్పటికే వెంకటస్వామి కొద్దిగా తాగినట్టున్నాడు.

చిత్రంగా మందిలో కూడా వ్యాపారుల గుంపులు వాళ్ళ వ్యాపారాలబట్టే ఉన్నాయి. బ్యాంకు అప్పులతో పెద్దపెట్టుబడులతో స్కూటర్లు, టీవీలు అమ్మేవాళ్ళు-బట్టలదుకాణాల వాళ్ళు చిన్నదుకాణాలవాళ్లు.

"మీరు చూసొచ్చారా?" వెంకటస్వామి.

పెద్దకథ

అతడు

కారు చంద్రశేఖర్ ఇంటి ముందాగింది. నూనె పేరిన వెంకటస్వామి ముఖాన్ని పరిశీలనగా చూసి "లేదు" చంద్రశేఖర్.

చిత్రంగా ఉందే చూడనిస్తలేరు. నేను పోయొచ్చిన హాస్పిటల్‌కు పోస్టుమార్టమ్‌కు తీసుకపోతరనుకుంట. అటు పోతుండగా మీరు కలిశారు. పోదామా?" వెంకటస్వామి.

ఔను-కాదనకుండా చంద్రశేఖర్ బిల్డింగ్ మెట్లు ఎక్కసాగాడు.

వెంకటస్వామి అనుసరించాడు.

అతన్ని తానెరుగును. అంతకన్నా అతని అంతరంగాన్ని తానెరుగును. వెంకటస్వామికి చెప్పితే - గుడ్లు మిటకరిస్తాడు. బహుశా వ్యాపారస్థుడు దేన్ని నమ్మకుండా నమ్మినట్టు నటిస్తాడేమో?

మెట్లమీద చప్పుడుకు చంద్రశేఖర్ భార్య ఎదురొచ్చింది.ఆమె మట్టిమద్దలాగా అందవిహీనంగా ఉంటుంది. డబ్బుతో వొచ్చిన వొళ్ళుతో కదలడమే కష్టమన్నట్లుగా ఉంటుంది.అతనికి భార్యలో లోపల కనపడని మంటే. కనీసం ఆమె ముఖమన్నా చూడకుండా తన గదిలోకి నడిచాడు.

కార్పెట్టు అందమైన మంచం దానిపక్క సోఫాలు. వెంకటస్వామి ఏదో మాట్లాడుతూ అతని భార్య దగ్గరే ఉండిపోయాడు.

లోలోపల ఏదో కుప్పకూలినట్లు - సర్వశక్తులు ఉడిగిపోయినట్లుగా మంచంమీద ఒరిగాడు. మొదట ఆవార్త తెలిసినప్పుడు సంతోషం కలిగినట్టే అన్పించింది. పట్టించుకోనట్టే రెండు గంటలు అన్పించింది.

వెంకటస్వామి వచ్చి సోఫాలో కూలబడి "నిజానికి మన వ్యాపారస్థులు పండుగ చేసుకోవాలి. అందరం తాగాం- కాని ఎందుకో నిషా ఎక్కలేదు. సంతోషం కన్నా ఏదో అయిపోతున్నది.' ' అన్నాడు విచారంగా.

చంద్రశేఖర్‌లోపలిగదిలోకి వెళ్ళి విస్కీబాటిల్ తెచ్చాడు. వెంకటస్వామి గ్లాసులుజీడిపప్పులోపలినుంచి తెచ్చాడు.

బాటిల్ ఎత్తి చంద్రశేఖర్ రా కొట్టి గుప్పుమంటూ మంటేదో లేవగా వెంకటస్వామిని గదిలో విడిచి తన అంతరంగిక గదిలోకి వెళ్ళాడు.

తను ఇరువై అయిదు సంవత్సరాల క్రితం పల్లె నుండి అయిదు కిలో మీటర్లు నడిచి తాలూకా సెంటర్‌కు పాలు మోసిన రోజులు. అంతకన్నా ముందు తన చిన్నతనం ఆకలితో చలిలో గడువని దీర్ఘరాత్రులు. ఆకలికి తాళలేక పాతగుడ్డ సంచి మొలకు కట్టుకొని వరికోతల సీజన్‌లో రోళ్ళ దగ్గర తౌడు అడుక్కుని బొక్కినది. ఆ తరువాత రైళ్ళల్లో సంత్రాపళ్ళు అమ్మింది. అయినా బతుకు గడువక ఇక్కడికి బావదగ్గరికి వచ్చిన రోజులు. చున్నీలాల్ దుకాణంలో ఊడ్వడానికి కుదిరిన రోజులు.

ఎదురుగా నిలువెత్తు అద్దం. చంద్రశేఖర్ అద్దంలో తనను తానే చూసుకున్నాడు. నిగనిగలాడే బుగ్గలు నునుపుదేలిన శరీరం మెడలో గోల్డుచైను.

లోపలెక్కడో ఏదో పెళ్ళగించబడుతోంది. అంగీ విడిచి వీపు చూసుకున్నాడు. వీపంతా కాలిన గుర్తులు అట్లాగే ఉన్నాయి. చలికాలంలో చలికి తాళలేక కప్పుకోను, తొడుక్కోను బట్టలు లేక కర్రమొద్దుల నెగడు దగ్గర పడుకుంటే వీపంతా కాలిపోయింది.

తన పెళ్ళి చున్నీలాల్ దుకాణంలో అమ్మకానికి కుదిరినప్పుడు జరిగింది. ఆ అప్పు చున్నీలాలే యిచ్చాడు. తను మార్వాడీలనుండే నేర్చుకున్నాడు. కనపడని యుద్ధాలు, రక్తపాతాలు వ్యాపారంలో జరిగాయి. అంతదాకా ఒకదానికొకటి ముడివడి ఏకచత్రాధిపత్యంగా ఉన్న వ్యాపారం దాన్ని బద్దలు కొట్టినవాడు 'అతను' - అన్ని రంగాలల్లో మామూలు వ్యక్తులు ప్రవేశించినట్లుగానే తనబోటి వాడు నిలదొక్కుకున్నాడు. మక్బూద్ హత్యతో వ్యాపారులు ఊపిరి పీల్చుకున్నారు. పెద్ద తిమింగళాలు చెల్లా చెదురయ్యాయి.

అలాంటి సమయంలో నాలుగుసార్లు నాలుగుచోట్ల కిరాణా దుకాణాలు దివాళా తీసినట్టు నటించి ఈ స్థితికి వచ్చాడు.

అంటే ఆయంపట్టు తనకు తెలిసిందన్నమాట. అయినా పైకి పెరిగినట్టు కనిపించినా లోపల బోలు అని తనకు అన్పిస్తోంది ఎందుచేత, తను తనకు తెలియకుండానే అతనితో పోటీ పడినట్టా? 'తను సర్వస్వాన్ని ఒదులుకున్నాడు. అతను 'ఒదిలిపెట్టిందే' తన సర్వస్వం అనుకున్నాడు.

ఇప్పుడు మురికి చేతుల- బట్టలులేని పోరడుకాదు. చంద్రడు కాదు చంద్రశేఖర్. అయినా వెలితి అదేమిటో తెలియడంలేదు.

చంద్రశేఖర్ ముందుగదిలోకి వచ్చేసరికి వెంకటస్వామి సగంబాటిల్ ఖాళీచేశాడు. అది చలికాలమే, అయినా పైన పంఖా తిరుగుతున్నా ఎందుకో వెంకటస్వామికి చెమటలు పట్టాయి.

"ఎంగాదు ఒక్కడు ఈ దేహం ఒదిలి అందరిలో పరకాయ ప్రవేశం చేశాడు. మరింక ఎవడు మునుపటి తీర్గ ఉండడు. ఉండరుగాక ఉండరు. నాకు చెప్పొస్తలేదు. అతను మనుషులందరిలోపల ముట్టుకున్నడు అంతే బస్. "వెంకటస్వామి లేచి నిలబడి తమాయించుకున్నాడు.

"పా పోదాం పద ఆఖరిసారిగ చూద్దాం." వెంకటస్వామి చంద్రశేఖర్ మౌనంగా అతన్ని అనుసరించాడు.

హాస్పిటల్ గోడలమీద-హాస్పిటల్ ముందునేగల దుకాణాల కప్పులమీద ఎట్లా తెలిసిందోగాని అక్కడంతా జనం నిండిపోయి ఉన్నారు.

అంబులెన్సు వచ్చి ఆగింది. పోలీసులు లాఠీచార్జి చేశారు.

జనాన్ని చెదరగొట్టారు. లౌడు స్పీకర్లో అరుస్తున్నారు. బర్రు బర్రున అనేక వాహనాలు హాస్పిటల్ దగ్గరికి పరుగెత్తుకొచ్చాయి.

హాస్పిటల్ మనుషుల తొక్కిడితో అల్లల్లాడిపోతోంది. అంతకు ముందే పెద్ద గనుల అధికారులు వచ్చి చేరుకున్నారు. జనరల్ మేనేజర్లు, పిట్‌మేనేజర్లు, ఇంజనీర్లు, డాక్టర్లు, ట్రేడ్ యూనియన్ నాయకులు, అయిదారుగురు పెద్ద వ్యాపారస్తులు అందరు అక్కడే ఉన్నారు. అందులో చంద్రశేఖరు కూడా ఉన్నాడు.

మందిని చీల్చుకొని అంబులెన్సు సరిగ్గా హాస్పిటల్ లోపలి కాంపౌండులో ఆగింది.

ఒక్కసారిగా కలకలం. చిత్రమైన బెదరు వొణుకు, ఉత్సుకత - అన్నీ కలగల్సిన చిత్రమైన స్థితి.

మనిషి ఎట్లా ఉంటాడు. బొగ్గుగనులలోని చట్టాలను ఉత్పత్తిని, కార్మికులను, అధికారులను- వ్యాపారులను అన్నింటిని చదరంగంలోని పావుల్లాగా కదిపిన ఆ మనిషి ఎలా ఉంటాడు?

"అతనికి లేబర్ చట్టాలన్ని క్షుణ్ణంగా తెలుసు" సీనియర్ పర్సనల్ ఆఫీసరొకాయన పట్టలేక పక్కాయనతో గుసగుసలాడాడు.

"రూల్సేముంది నాబొంద. అంతా రొడ్డకొట్టుడే"ఇంకో ముసలి అండర్ మేనేజర్ గొణిగాడు.

"ఏజంటు ఫణిక్కర్‌ను చంపినతరువాతేగదా! చిట్టీరాస్తే బాయిలు బంధయినాయి" ఇంకో కుర్రమేనేజర్ కోపంగా ముఖం పెట్టి

"ఎంతటివానికైనా దౌర్జన్యం చేస్తే ఈగతి తప్పదు."అన్నాడు ఒక ఇంజనీరు.

నాలుగుసార్లు చావు తప్పించుకున్న ట్రేడ్ యూనియన్ నాయకుడొకడు తన గన్‌మెన్ వెంటరాగా తను నాయకున్ననేమాట మరిచి తోసుకొని ముందుకు పోబోయాడు.

పోలీసులకు అంతమందిని కంట్రోల్ చెయ్యడం అసాధ్యమౌతోంది.

హాస్పిటల్ సూపరింటెండెంటు ఆ మందిలో నుండి జనరల్ మేనేజర్‌ను తీసుకొని తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

సాధారణంగా అయితే గవర్నమెంటు హాస్పిటల్లో చెయ్యాలి పోస్టుమార్టం. పదికిలోమీటర్ల దూరం. తొందరగా ముగించాలని యస్‌పి తాపత్రాయం. చీకటిపడితే ఏమౌతుందో తెలియదు. రెండు జిల్లాలల్లో అప్రమత్తం చేశారు.

రూల్సుకు విరుద్ధంగా కంపెనీ హాస్పిటల్లో పోస్టుమార్టం చేస్తే తరువాత పరిణామాలు ఎలా ఉంటాయి? రిపోర్టు యివ్వాలి. ఇలాటి విషయాలు తేలక శవం అంబులెన్సులోనే ఉన్నది.

డియస్పీ, సర్కిల్ వీధిలో జీబులు వెళ్ళజాలక వెనుకే ఆగిపోయారు. హాస్పిటల్ బయట నినాదాలు. లాఠీచార్జి - పరిస్థితి అదుపు తప్పుతోంది. ఈ తతంగం తొందరగా ముగించకపోతే - ఈ పారిశ్రామిక ప్రాంతం పేలిపోవచ్చు. మరేదైనా కావొచ్చు.

పెద్దకథ

అతడు

డియస్పీ అంబులెన్సు దగ్గరికొచ్చి అరిచాడు. యస్పీ గెస్టవుసులో కూర్చున్నాడు. ఈ శవం మొక సమస్య. ఈ తతంగమంతా జరగాలి. పొద్దు క్రుంకితే గనులు తగలబడవచ్చు. డంపర్లు కాలిపోవచ్చు. బస్సులు ఏవైనా -

వైర్‌లెస్ పిలుపొచ్చింది. ఎంతదాకా వచ్చిందంటూ.

అంబులెన్సులో శవం అట్లాగే ఉన్నది.

జనరల్ మేనేజర్‌కు తోచకుండా ఉన్నది. ఇది మామూలు కేసుకాదు. యండీకి లైటెనింగు కాల్ చేశాడు. యండీకి అంతకన్నా తెలియకున్నది. అతను పరిశ్రమలశాఖకో మరెక్కడికో ఫోన్ చేసి కనుకొన్ని చెప్పుతానన్నాడు.

డియస్పీ కబురొచ్చింది.

సూపరింటెండుకు గొంతుకదాకా వచ్చింది. ఎవరికి వారే తప్పుకుంటారు. తను ఎట్లా తప్పుకోవాలి? సర్జన్‌కు అప్పగించి చేతులు దులుపుకోవాలా? మార్గాలకేసి అన్వేషిస్తున్నాడు.

"రూల్సు, రెగ్యులేషన్లు, చదువు అనుభవం ఉన్న తాము ఇండస్ట్రీ నడపడానికి ఎంత యాతన పడుతున్నారు? మంది మార్బలం, ఆధునిక సౌకర్యాలు ఈ చిన్న విషయం తెల్సుకోలేక పోతున్నారు. అతను ఏమిలేని అతను రకరకాలుగా చీలిఉన్న లేబర్‌ను- తాగుబోతులు లుచ్చాలు, పనిదొంగలు, దగాకోరులు, అలాంటి ఇండియన్ లేబరును ఆశగొట్టు కార్మికులను ఎట్లా మానేజ్‌చేశాడు. తాగుడు మాన్పించాడు. సారా స్ట్రగుల్ నడిపాడు. కన్నింగు ట్రేడు యూనియన్లను జిత్తుల మారి నాయకులను ఇటు ఇండస్ట్రీని, అటు ట్రేడ్‌ను అంతకన్నా గవర్నమెంటును - ఎట్లా ఆడించాడు. ఇది సాధ్యమేనా? ఇన్ని శక్తుల ఉనికిని మూవ్‌మెంటును డెవలప్‌మెంటును, బలాబలాలనుఎట్లా అర్థంచేసుకున్నాడు. విత్‌గన్ అయినా హౌకెన్ ఇట్ పాసిబుల్' జనరల్ మేనేజర్ తనకు తెలియకుండానే ఆలోచనల్లో కూరుకుపోయాడు.

"సర్ మీరతన్ని చూశారా?" సూపరింటెండెంటు కృష్ణమోహన్. అతను ఎర్రగా పండిన కర్బూజా పండులాగా వజువజలాడుతూ ఉంటాడు.

కాశ్యప్ "వాట్‌డూయూమీన్" అన్నట్టుగా అతని ముఖంలోకి చూశాడు.

"అతను మంచి ఆర్గనైజర్ సర్" కృష్ణమోహన్.

కాశ్యప్ ఔననలేదు. కాదనలేదు.

బయటవరండాలో ఏదో గలాటా జరుగుతోంది. కృష్ణమోహన్, కాశ్యప్ బయటకు వచ్చారు.

అయిదారుగురు కార్మికులను పోలీసులు వెనక్కి తోస్తున్నారు.

పెద్దకథ

అతడు

భూమయ్య పోలీసులను ఖాతరు చెయ్యకుండా కోపంగా వచ్చి నిలుచున్నాడు.

"రాత్రిషిఫ్టులో చనిపోయిన మా కొమురయ్య శవాన్ని తీసుకపోతం" అన్నాడు.

అంతదాకా ఆ విషయమే మరిచిపోయాడు కృష్ణమోహన్. ఇప్పుడు మరోచిక్కు. లాంఛనాలు ఆర్‌డివో వచ్చేసరికి ఆలశ్యమయ్యింది. పైగా అనుకోని అవాంతరం.

"పోనీయ్. మన అంబులెన్సును పిలిచి పంపించెయ్యి" కాశ్యప్.

"బయట అంతమంది కార్మికులు ఒకటి పోయి మరొకటౌతుందేమో?" కృష్ణమోహన్.

"పోలీసులున్నారు కదా! వాళ్ళే చూసుకుంటారు.అ ది వేరు ఇది వేరు కాదు గదా!" కాశ్యప్.

అంతలోనే బూట్లు టకటకలాడించుకుంటూ డియస్పీ వచ్చాడు.

కృష్ణమోహన్ రాత్రి గనిలో జరిగిన ప్రమాదం గురించి- కొమురయ్య చనిపోవడం గురించి చెప్పాడు.

అతను సర్కిల్‌కు చెప్పాడు.

మరో అయిదు నిమిషాలకు కొమురయ్య బంధువులు ఏడుస్తుండగాకొమురయ్యశవం బయటకు పోయింది. ఎందుకో చాలా మంది కార్మికులు ఆ శవం వెంట కొమురయ్యఇంటికేసి పోయారు.

మళ్ళీ తర్జనభర్జనలు- ఎట్టకేలకు యండీనుండి క్లియరెన్సు వచ్చింది.

హాస్పిటల్లో హడావిడి మొదలయ్యింది.

అంబులెన్సు నుండి స్ట్రెచర్లో అతని శవాన్ని దించారు.

డాక్టర్లు, నర్సులు, పేషంట్లు అదుపు తప్పి కారిడార్లల్లో గుమిగూడారు.

కృష్ణమోహన్ కొంత అధికార స్వరంతోను, మరికొంత బతిమిలాడే ధోరణిలో సర్జనుకు, మరొక డాక్టరుకు ఏవేవో చెప్పాడు.

కాశ్యప్ గదిలో నుండి బయటకు వచ్చాడు.

అతనికి నెత్తురుముద్ద తప్ప ముఖం కన్పించలేదు.

పోలీసులు గవర్నమెంటు డాక్టరును, ఆర్‌డీవోను పట్టి తెచ్చారు. పొడవైన హాస్పటల్ వరండాలో నుండి పోస్టు మార్టం గదికేసి మౌనంగా అలజడిగా అందరు నడిచారు.

కొమురయ్య శవం వెంటపోతాననుకున్న భూమయ్యను అంబులెన్సులో పోలీసులు ఎక్కనియ్యలేదు. అంబులెన్సు వెంట మేన్ గేటు దాకా పరుగెత్తాడు భూమయ్య.

భూమయ్యకు కోపంగా ఉన్నది.ఆ వేశంగా ఉంది. పట్టరాని కోపంగా ఉన్నది. అప్పటికే బయట లాఠీచార్జి జనం పరుగెత్తుతూ మళ్ళీ గుమిగూడుతున్నారు. తమ ప్రియతమ నాయకున్ని చూడడానికి దారులు వెతుకుతున్నారు.

హాస్పిటల్లో ఏం జరుగుతుందో ఎవరికి తెలియదు. చుట్టూ పోలీసులు ఎంతభయపడతారు వీళ్ళుఅ బక్కమనిషి అదీ చనిపోయిన మనిషి కోసం ఇంతమంది ఎందుకొచ్చారు. తనేందుకు తచ్చాడుతున్నాడు. ఏముందని ఇంతమందికి దాచిపెడుతున్నారు.

భూమయ్యకు తిక్కతిక్కగా ఉంది. అదే సమయంలో హాస్పిటల్ గేట్లో నుండి వచ్చే విలేకరిస్వామిని చూశాడు. భూమయ్య అతన్ని ఎరుగును పోలీసు వలయంలో నుండి అతను బయటకు వచ్చాడు.

భూమయ్య స్వామి వెంటవెంటనే కొంతదూరం వీధిలో నడిచాడు.

"లోపల ఏంచేస్తరే?"

'పోస్టుమార్టం అంట చేస్తరు"

"అయితే చూడనియ్యరా?"

"చూడనియ్యరు అతనేదో మీ చెవుల్లో ఊదుతడని భయం.

భూమయ్య తలగోక్కున్నడు.

"పోస్టుమార్టం చేసిన తరువాత సాక్ష్యాధారాలు మిగులకుండా దహనం చేస్తరు. అంతా కలిసి ఏవో రిపోర్టులు రాస్తరు."స్వామి

"మీరు విలేకర్లు కదా! నిలదీయలేరా?"

స్వామి భూమయ్య ముఖంలోకి చూశాడు. "ఇన్నివేలమంది నిలదీస్తూనే ఉన్నారు. గనులు బందు పెట్టారు. అయినా వాళ్ళ పద్ధతి వాళ్ళదే-" స్వామి.

ఇద్దరు మౌనంగా మరికొంత దూరం నడిచారు. వాళ్ళ వెనుకే పోలీసులు మందిని తరుముతూ వచ్చారు.

"దహనం కాష్టాలగడ్డకే చేస్తరుగదా!" భూమయ్య.

"అక్కడే చేస్తరనుకుంటా."

"అక్కడ ఇంకా బాగా పోలీసులు వస్తరనుకుంట భూమయ్య.

"రానియ్యి. వాళ్ళకు వాళ్ళ పద్ధతులు - వీళ్ళకు వీళ్ళ పద్ధతులుంటాయి."

భూమయ్యకొమురయ్యఇంటికేసి నడకసాగించాడు. స్వామి అక్కడే ఒక హోటల్ముందు చెక్కబెంచీమీదకూర్చున్నాడు.

మళ్ళీ భూమయ్యకు అతని జ్ఞాపకాలు చుట్టుముట్టాయి. అతని జ్ఞాపకాలు తప్పించుకోవడానికే ఇంటికి పోయాడు. మల్లిక బయటకు వెళ్ళిపోయిన తరువాత బావురుమనే ఒంటరిగదిలో ఊరికనే తచ్చాడాడు. తనవెంట ఎవరో తిరుగుతున్నట్లు - ఆ గదిలో అనేక రాత్రులు గుసగుసలాడినట్లు - ఆ గదిలో వేలమంది గుండె చప్పుళ్ళ తీవ్రతను ఇద్దరు పంచుకున్నట్లు- ఆగదిలో నుండే తను సమ్మె పిలుపులను

పెద్దకథ

అతడు

కరపత్రాలను,వాల్‌పోస్టర్లను బయటకు మోసుకుపోయాడు.

అతను ఇట్లా ఒంటరిగా ఆలోచించి ఎరుగడు. దాదాపుఅయిదారు సంవత్సరాలు ప్రవాహ వేగంలో తను ఈదాడు. అప్పుడు అయిదు నిమిషాలు సమయం దొరికితే గుర్రు కొట్టి నిదురుపోయేవాడు. పని నిరంతరం ఒక యంత్రంలోని మరగా తిరిగాడు.

మధ్యలో రెండు సంవత్సరాలు ఎందుకు జరిగిందో ఎట్లా జరిగిందో కారణమేమిటో తెలియదుగాని యంత్రం నుండి విడిపోయి తుప్పుపట్టనారంభించాడు అప్పుడు నిదుర కరువైంది.

ఏదో పగిలి పోతోంది. రెండు సంవత్సరాలుగా బద్ర జీవితమనుకున్నది. తను పేర్చుకున్నది బద్దలైంది.

చెప్పరాని నిస్సత్తువతో చెప్పరాని ఓటమితో మంచంలో కూలబడి ముఖం రుద్దుకొని వెక్కివెక్కి ఏడ్చాడు. తనలోపల ఇంత దు:ఖం గూడుకట్టుకున్నదని తనకు తెలియనే తెలియదు.

ఎప్పుడు దు:ఖమాగిపోయిందో- అప్పుడు తాళమేసి వీధిలోకొచ్చాడో తెలియనే తెలియదు.

తన చిన్నతనం పల్లెబతుకు అన్నీ తవ్వి పోసుకుంటూ వితర్కించుకుంటూ వీధిలో ఊరకనే తచ్చాడాడు.

అనేక గొడవలు పల్లెలో రైతుకూలి సంఘాలు. అరెస్టులు అగాడుపు దుమారంలో ఎగిరొచ్చి ఈ గనుల ప్రాంతంలో పడిపోయాడు.

అప్పుడు లారీలోడింగు కంట్రాక్టు కార్మికునిగా పనిచెయడానికి కుదిరిన వారంరోజులకే సమ్మె జరిగింది. అదీకూడా అన్నాలు తినడానికి షెడ్డు ఏర్పాటు గురించి ఆ గొడవలో ఏదో మీటింగు అప్పుడు కలిశాడు తనకు అతను. అంతకు ముందు తను పల్లెలో గొడవల్లో తిరుగుతున్నప్పుడొప్పుడో అతన్ని చూసినట్టు గుర్తు.

ఆ గుర్తులు చెప్పి అలాయిబలాయి. తను అలాంటి స్నేహం కోసమే వెతుకుతున్నట్టు అన్పించింది.

ఆరోజు తను విపరీతంగా సంఘర్షణ పడ్డాడు. పల్లెలో తనింక ఉండలేడు. అదిపోయినప్పుడు ఇక్కడ స్థిరపడాలని రాలేదు. కాని రెండుమూడు నెలల తర్వాత ఇక్కడే ఉండాలనుకున్నాడు. అరెస్టులు- ఆ గొడవల జోలికి పోకూడదనుకున్నాడు. కాని ఇక్కడ అదే జీవితం. కుదరలేదు. తను ప్రయోజకుడనని - మరేదో అని అనుకున్నాడు.

రెండు నెలలు అలాంటి మనుషులనే కలవలేదు. పల్లెలో ఉన్న భూమి అమ్ముకవచ్చుకొని పదిహేను వేలిచ్చి బదిలీ పిల్లరుగా చేరాడు.

అలాంటి సమయంలో అతను వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు.

తన ప్రమేయంలేకుండానే బుతువులు మారినట్టే అతనితో మమేకమయ్యాడు.

కాలరీ జీవితం- గల్లీలు గుడిసెలు - కనీస వసతులు లేకపోవడం షిఫ్టు డ్యూటీలు రక్తం కక్కే పని. వ్యాపారం ప్రతి చోట మోసం ట్రేడ్ యూనియన్లు- ఆఫీసులు వాటి లోపలి లోతులన్నీ తనకు తెలుస్తూనే ఉండేవి.

రెండు సంవత్సరాలు అనేక సమ్మె పోరాటాలల్లో లీనమయ్యాడు అతనితోపాటే.

తనకు కార్మికుల దగ్గర - అతని దగ్గర చిత్రమైన ఆదరణ దొరికింది. అయినా తనను వెంటానే అసంతృప్తులు పెరుగుతూనే ఉండేవి.

ఇదంతా గ్రహించి నట్లే"ఒకే ఊరిలో నివసించేవాళ్ళు వృత్తులను బట్టి కులాలలను బట్టి, వాళ్ళు పొందిన అనుభవాలను బట్టి భిన్నంగా ఉంటారు భూమన్న. మనిషిని చెడగొట్టడానికి, మంది నుండి విడగొట్టడానికి, అవినీతిపరున్ని చెయ్యడానికి- ఒంటరివాన్ని చెయ్యడానికి స్వార్థపరున్ని చెయ్యడానికి ఈసమాజ నిర్మాణం ఏర్పడి ఉన్నది. ఇవన్నీ స్వంత ఆస్తినుండి వచ్చినవే.

తను మాట్లాడలేదు. తెలుస్తూనే ఉన్నది. అది నిజమే.

ఈ గొడవల్లోనే తన పెళ్ళి జరిగింది. మల్లికకిది రెండో పెళ్ళి. తనకు తెలుసు.

మల్లిక పొంగి పోగలదని ఇది ఆదర్శమని అందరికి చాటాలని తను మంచి వాడనిపించుకోవాలని - ఇలాంటి ఆలోచనలతో ఆపెళ్లి చేసుకున్నాడు. కాని లోపల తను అరెస్టులు గొడవల్లో ఉండడం మూలకంగా తనకు ఎవరు పిల్లనిస్తానని రాలేదు. అదొక బాధ.

మల్లిక కాపురానికైతే వచ్చిందిగాని తానూహించినట్లుగా జరుగలేదు. మల్లిక ఒదిగి ఒదిగి ఉండేది. పైగా తను ఏ విషయాలనైతే గొప్పవనుకునే వాడో వాటి పట్ల విముఖంగా ఉండేది.

అతన్ని ఇంట్లోకి రానియ్యొద్దని కొట్లాడేది. లోలోపల తనను తన వ్యక్తిత్వాన్ని తిరస్కరిస్తుందని బాధ.

కాని స్త్రీపొందు అదొక మైకంలాగా ఏడాది గడిచిపోయింది. బిడ్డ పుట్టింది. పాత స్పర్ధలు పోయి కొత్తవి వచ్చాయి. అతను రావద్దని కొట్లాడిన మల్లిక కళ్ళల్లో అతని రాకతో చిత్రమైన కదలిక వెలుగు కనిపించాయి.

మల్లిక తనపట్ల చిత్రమైన ఆదరణకనపరిచేది. ఆ ఆదరణకు ఒకవైపు పులకింత - తన పనులు ఎంతో శ్రద్ధగా చేసేది. ఈ ఆదరణ కష్టమనిపించేది.

ఒక పరుగుపందెంలాంటిది తెలియకుండానే కుటుంబంలో చోటు చేసుకున్నది.

మల్లిక చదువు నేర్చుకుంటోంది. తను ఏవిషయాలనైతే గొప్పగా చెప్పాడో అది ఆచరిస్తోంది. కాని అది తనవలనకాదు. అతని వలన.

పెద్దకథ

అతడు

చిత్రమైన అనుమానంతో మల్లికను చూసేవాడు. ఆమె సర్వ శక్తులతో మనిషి స్పృహతో తనను ఆలింగం చేసుకున్నప్పుడు ఇది తనవలన కాదు అతని వలన ముడుచుకుకపోయేడు. వనికి పోయేవాడు. తన వ్యక్తిత్వం సంహరింపబడుతున్నట్లుగా గింజుకునేవాడు.

ఊరికనే మల్లిక తప్పులకోసం వెతికేవాడు. ఏ తప్పు కన్పించేది కాదు.

అసంబద్ధ సమాజంలో మనిషి నిజమైన ప్రేమను శంకిస్తాడు. ప్రేమించే బదులు ద్వేషిస్తాడు. తలకిందుల ప్రపంచంలో మనిషి నిలబడడానికి ప్రయత్నం చేస్తే కళ్లు తిరుగుతాయి. "భార్య భర్తల గొడవలు పంచాయతుల గురించి అతను వివరిస్తున్నప్పుడు అది తన గురించే అనుకునేవాడు.

"నీకు నీ మొదటి భర్తతో...." ఒక రాత్రి తను మల్లికను అడిగాడు. ఈ మాట అడగాలనుకోలేదు,

మల్లిక షాకయ్యింది. గజగజవనికి పోయింది.

దాదాపునెలరోజులుఇద్దరు మాట్లాడుకోలేదు. తను పశ్చాత్తాప పడ్డాడు. పరమనీచున్ననుకున్నాడు.

భార్యదృష్టిలోనుండి ఆ నీచత్వం పోగొట్టుకోవడానికి తను వీరున్నని తెలుపుకోవడానికి గనిలో సమ్మెలో ముందునిలిచి అరెస్టయ్యాడు. బహుశా అదే ఆఖరి అరెస్టు.

ఈసారి ఎక్కువగా ఆదరిస్తుందన్న మల్లిక మౌనంగానే ఉండిపోయింది.

తను మల్లిక ఒక ఒప్పందం జరిగినట్లుగానే జీవించసాగారు.

నిర్బంధం పెరిగింది. అరెస్టులు ఎన్‌కౌంటర్లు, అయినా సమ్మెలు పెరిగాయి.

ఇద్దరు అతనితోపాటు అన్ని కార్యక్రమాలల్లో పాల్గొంటూనే ఉన్నారు. తనకు సందేహాలు కార్యక్రమాల పట్ల మొదలయ్యాయి. ఆ సందేహాలన్నీటికి మల్లిక జవాబులు తెలిసినట్టుగానే వ్యవహరించేది.

చిత్రంగా అతన్ని చూసి ఈర్ష్య పడే స్థితి వచ్చింది. అతన్నితనే పట్టి యిస్తానేమోనని భయపడేవాడు.

సమాచారం చేరవేసే వాళ్ళు తయారయ్యారు. అలాంటి ఒక హత్య జరిగింది.

"అది తప్పుకాదా? మన కార్మికున్ని మనమే చంపితే ఎట్లా?" తనుమనుషులు రెండురకాలు -ఒకటోరకం తనుశ్రమపడుతూ ఆశ్రమద్వారా బతికేవాళ్ళు. ఇతరులకు హాని కల్గించనివాళ్ళు. పుట్టుకతో కాదు సంస్కారంతోకూడా ఈ గుణం ఏర్పడుతుంది. మనిషి తెలియక ఇతరులకు హాని కల్గించే పనులు చేసినాకూడా తనకోస తను శ్రమపడతాడు. ఇలాంటి వాళ్ళకు ఒకటికి పదిసార్లుచెప్పుతాం..

శ్రమపడకుండా ఇతరుల శ్రమమీద ఆధారపడి బతుకుతూ ఇతరులకు హాని కల్గించే పనులు చేసినప్పుడు - చెప్పినా మార్చుకోనప్పుడు శిక్ష తప్పదు. అది తెలిసి స్వార్థంతో చేసేపని. కార్మిక వర్గ నియంతృత్వం అంటే అదే. అతను తన కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

తను వనికి పోయాడు.

"నువ్వు కార్మికునివి ఔనా కాదా? నువ్వు కార్మిక వర్గ భావజాలాన్ని గౌరవిస్తున్నావా లేదా అనేదానికి గీటురాయి శ్రమ" అతను.

అదంతా తనకు తెలుసునన్నట్లుగా మల్లిక అక్కడి నుండి లేచిపోయింది.

అన్నం తిన్నారు. పడుకున్నారు కాని ముగ్గురికి నిద్రలేదు.

తనదగ్గరికి జరిగి నామీద ఈర్ష్య పడుతున్నావు కదూ! నువ్వింకా మల్లికపట్ల భూస్వామిక భావజాలంతోనే ఆలోచిస్తున్నావు. ఇన్ని చూసిన తరువాత ఇంతమందిలో తిరిగిన తరువాత కూడా వ్యక్తినుండి మందిలోకి రాలేదు.

ప్రపంచం పెను వేగంతో ముందుకు పోతోంది. ఈ మార్పులు నేను తెచ్చినవి కావు. చనిపోయిన మన వాళ్ళెందరో తెచ్చారు. మొదటి నుండి మనిషికోసం ఇలాంటి కొత్త ప్రపంచం కోసం మనుషులు త్యాగాలు చేస్తున్నారు. వ్యక్తులం మన అవసరాల కోసం - ఉనికి కోసం ఉద్యమాలల్లోకి వచ్చినా - మనం సమిష్టి జ్ఞానాన్ని ఆచరణను ఏర్పాటు చేసుకోవాలి."

ఇక అతను తమయింటికి రాడనుకున్నాడతను.

రాకపోతే తనే ఓడిపోయినట్లు మళ్ళీ తను మల్లిక దృష్టిలో అల్పుడిగానే మిగిలిపోతాడు. పదిహేను రోజులు అతను రాకపోతే తనకేకాదు మల్లికకు మనశ్శాంతి కరువైంది.

పదిహేను రోజుల తరువాత ఏమి ఎరుగనట్టు అతను నవ్వుతూ వచ్చాడు.

"నువ్వు మరింక మాయింటికి రావనుకున్న"తను.

అతను జలజల కన్నీళ్ళు రాలుతుండగా తనను ఆలింగనం చేసుకున్నాడు. అతను తామిద్దరికన్నా ఎక్కువ సంఘర్షణ పడ్డట్టుగానే ఉన్నాడు.

భూమన్నా మనిషి డాఫర్ నిజమే.మనిషి కుత్సితుడు దొంగ, వ్యభిచారి, దుర్మార్గుడు అన్నీకూడా. ఇవి మనిషి బయట జీవన వ్యాపారంలో కనిపించేవి. ఇవి మనిషి అసంబద్ధ ప్రవర్తనకు వ్యక్తీకరణలుగా కనిపించేవి.

కాని భూమన్నాలోపల మనిషి లేతాకులాగా సున్నితమైనవాడు. ఆత్మీయుడు. వాడు మహాద్భుతమైన సృష్టికర్త ఇనుపముక్కను పట్టాలమీదవేసి పరుగెత్తించగలడు. గాలిలో ఎగిరించగలడు. మట్టిని మంత్రించి రతనాల పంటలు తీసేవాడు. భూగోళాన్ని గోళీకాయ చేసి - ఫుట్‌బాల్ చేసి తన్నేయగలడు.

నాకు చెప్పొస్తలేదు. వానికే ఈ శరీరం నీకేమైన చెప్పుతోందా?

పెద్దకథ

అతడు

భావుకుడు, స్వాప్నికుడు సమస్త జీవరాశులను ప్రేమించి, స్నేహించి పోరాడే మహాద్భుతమైన శక్తిమంతుడు."

భూమయ్యకు మత్తులాంటిదేదో పాకుతుండగా వీధులు నడిచి కొమురయ్య ఇంటిముందుకు చేరుకున్నాడు.

అప్పటికి కొమురయ్య పాడె సిద్ధమై శవయాత్ర ప్రారంభమయ్యింది.

భూమయ్య వనికే శరీరంతో ఆ శవయాత్రలో కలిసిపోయాడు.

సాయంత్రం అయిదుగంటలయ్యింది.మాగిమునిమాపు దు:ఖంలా ఆకార్మిక పట్టణం మీద విషాదంలా వ్యాపిస్తోంది.

కొమురయ్య శవయాత్ర అంతకంతకు పెద్దదైంది. వందలాది కార్మికులు ఆశవయాత్రలో కొమురయ్య, అతని కలెగల్పిన దు:ఖంతో కోపంతో నడుస్తున్నారు. కొందరు ఆడవాళ్ళు ఎక్కడి దు:ఖమో తన్నుకురాగా వర్ణించుకుంటూ ఏడుస్తూ వెంటపోతున్నారు. బొగ్గుదుమ్ము ఒకరి ముఖాలు ఒకరికి కన్పించకుండా ఆవీధి వీధంతా పొగమంచులా కప్పేస్తుంది. మనుషులంతా బొగ్గు మనుషుల్లాగా నడుస్తున్నారు.

భూమయ్యకొమురయ్యపాడెనెత్తుకొని బొంగురు గొంతకతో "గోవిందా! గోవిందా" అంటున్నాడు.

శవయాత్ర పెద్ద బజారుగుండా చిటపటలాడే చితిమంటలా చిట్లేమనుషులతో కలిసి హాస్పిటల్ ముందుకు వచ్చి ఆగింది.

దారిమూసేసిన పోలీసులు శవయాత్రను అడ్డగించారు.

పాడెను దించినచోట ఏకుడుపేలాలు (మొరమొరాలు) చిల్లర పైసలు చల్లారు.

శవం వెంట వచ్చే ఆడవాళ్ళు ఘోల్లుమన్నారు. "మీ ఉప్పాతం ఊడ్చుకపోను బతకనియ్యక పోతిరి. మాసావు మమ్ముల సావనియ్యరా?అన్నారు.

"అరెబై మా కార్మికుడు మేనేజుమెంటు అశ్రద్ధవలన చనిపోయిండు ప్రమాదంల చనిపోయిండు. మీరే నిజమైన ప్రభుత్వమైతే మేనేజుమెంటు నడుగాలే" ఒక కార్మికుడు అడుగుతున్నాడు.

"అడిగెటోల్లను చంపుతరు. చంపెది తెలుస్తది. బతికిచ్చేది తెల్వదు." మరోకార్మికుడు.

"ఈబజారంత గుత్తకు కొన్నరా? భూమయ్య వాదనలోకి దిగాడు.

సర్కిల్ ఆగడబిడ దూరం నుండి చూసి వచ్చాడు. అతను అప్పటికే అలిసిపోయి ఉన్నాడు. వివరాలు తెలుసుకొని ఏ ఆలోచనలో ఉన్నాడో కాని శవయాత్రకు అనుమతినిచ్చాడు.

పాడెను ఎత్తు కున్నారు. "గోవిందా? గోవిందా?" అంటూ కార్మికులు పెద్దపెట్టున అరిచారు.

పోలీసులు అదేదో అతని మారుపేరైనట్టు బిత్తరపోయారు.

హాస్పిటల్లోకి కార్మికులు చూస్తూ శవయాత్ర అతినెమ్మదిగా సాగించారు.

అతని పోస్టుమార్టం తతంగం ముగిసింది. డాక్టర్లు, పోలీసు అధికారులు ఆర్డీవో కాసేపు గుసగుసలాడారు. అతన్ని శవాన్ని అంబులెన్సు ఎక్కించారు.

కొమురయ్య శవయాత్ర హాస్పటల్ దాటింది.

అదేవీధిలో వెనుక బయలుదేరిన అతని శవం వేసుకొని అంబులెన్సు బయలుదేరింది. అంబులెన్సు వెనుక జీబులు, కార్లు, పోలీసువ్యాన్లు దారిపొడుగుతా పోలీసులు నిలుచున్నారు అంబులెన్సుకొమురయ్యశవయాత్ర అడ్డం రావడంతో ఆగింది. మళ్ళీ దింపుడు కళ్ళం. ఇప్పుడు అది కొమురయ్య అనే కార్మికునిదో అతను అనే కార్మిక నాయకునిదో తెలియనంతగా కలిసిపోయింది.

అతికష్టంమీద అంబులెన్సు పాడెను దాటుకొని ముందుకు పోయింది. అప్పుడు కొమురయ్య శవయాత్ర వందల్లో నుండి వేలల్లోకి మారిపోయింది. ఇంకా బస్తీలనుండి గుడిసెల్లో నుండి ఇరుకు ఇరుకు వీధులనుండి చెమటకంపు మనుషులు-బొగ్గు మనుషులు, మట్టిమనుషులు అన్ని వయసులవాళ్ళు వచ్చి కలుస్తూనే ఉన్నారు.

కొమురయ్యశవయాత్ర అలా రెండు కిలోమీటర్లు సాగింది. అందరు అతని జ్ఞాపకాలతోనడుస్తున్నారు.

శవయాత్ర అర్ధచంద్రాకారంగా దక్షిణం నుండి తూర్పుదిశగా వ్యాపించి ఉన్నరైలుకట్ట - కింద పెద్ద మోరిగుండా తూర్పుకు సాగింది. రోడ్డుకిరుపక్కలా అన్ని చెట్లు కొట్టేయబడి అక్కడొకటి ఇక్కడొకటి మిగిలిన విప్ప చెట్లమీద సాయంత్రం చేరిన పక్షులు అల్లరల్లరిగా ఈ లొల్లికి ఎగురుతున్నాయి.

రైలుకట్టనానుకొనే పాము మెలికలా నల్లని డాంబర్ రోడ్డు రోడ్డు కావల గుట్టబోరుదాకా వ్యాపించిన నీలగిరి చెట్లు ఆచెట్లలోనే కాష్టాలగడ్డ.

కొమురయ్య శవాన్ని ఎడంవేపు దించారు. అతన్ని మోసుకొని వెళ్ళిన అంబులెన్సు రెండువందల గజాలకావల ఆగింది.

ఇప్పుడు పడమటి సూర్యుడు దిగంతాలను ఎర్రదొలుతో ముంచెత్తాడు. పడమటి ఆకాశం నెత్తురు చిల్లిన యుద్ధ భూమిలాగుంది. తూర్పు కొండమీద ఆకాశం విశాదంకమ్మిన వేలాది కార్మికుల ముఖాల్లాగా ఉన్నది.

ఎడంవేపుకొమురయ్యశవదహనంకోసం ఏర్పాట్లు చేస్తుంటే పోలీసులు పరుగెత్తుకొచ్చారు. అధికార్లు ఇక్కడ వీల్లేదు ఇంకా దూరం తీసుకపొమ్మన్నారు.

వేలాదిమంది కార్మికులు ఒక్కపెట్టున మేము పోము అన్నారు. అనేక కంఠాలు నినాదాలు చేశారు. ఆ కాష్టాలగడ్డ ఒకానొకకంఠం పిలుపుతో మారుమోగినట్లయ్యింది.

పోలీసు ఆఫీసర్లు చుట్టూ చూశారు. అర్ధచంద్రాకారంగా ఉన్నరైలుకట్టనుండి కాష్టాలగడ్డ దాకా ఒకానొక పెద్దతటాకం

పెద్దకథ

అతడు

లోని నీళ్ళలాగా జనం. ఎందుకు అరుస్తున్నారు. ఏమని అరుస్తున్నారో తెలియకుండా అలలు అలలుగా నినాదాలు.

అధికార్లు వాళ్ళల్లో వాళ్లు సంప్రదించుకున్నారు. ఏదో విధంగా ఈపని జరిగి పోవాలి.

అంబులెన్సు మరికొంచెం దూరం తీసుకపోయారు. అక్కడి దాకా జనం వ్యాపిస్తూనే ఉన్నారు. విధిలేక అక్కడ వలయాకారంగా పోలీసుల బెట్టుకున్నారు.

తూర్పుదిక్కున అంతకంతకు నల్లబడే ఆకాశం. కొమురయ్య కాడు కార్మికులు పేర్చారు. అటు లారీమీద వచ్చిన కర్రతో పోలీసులు అతనికాడుపేర్చారు. ఆ రెండు కాడుల మధ్య నొక్కి పట్టుకున్న దు:ఖంతో తన్నుకవచ్చే కోపంతో వేలాది మంది కార్మికులు నిలబడి అతని కాడుకేసి చూస్తున్నారు.

గని రాకాసి నమిలేసిన కొమురయ్యను అంతకన్నా పెద్దరాకాసి చంపేసిన అతన్ని ఒకేసారి ఉత్తర దక్షణాలకు కాడులమీద వేశారు.

జనం హాహాకారాలు చేశారు. ఏ పేరు చెప్పకుండా 'అమరుహై' అనే నినాదం బయటకు అన్నారా? లేదు వాళ్ళ మనసులో సుళ్ళు తిరుగుతోందా? లోపలెక్కడో నిప్పుగుప్పు మంటోంది. మనిషి నరాల కొనలు అగ్గంటుకొని చిటపటలాడుతున్నాయి.

రెండు కాడలకు అగ్గి అంటించారు. ... చిన్నగా మొదలైన మంట నాలికలు చాస్తూ పెరుగుతోంది.

భూమయ్య మందిలోనుండి నరాలల్లో పరుగెత్తే రక్తంలా పరుగెత్తి పోలీసు వలయం వద్ద నిలుచున్నాడు. లోపలంతా మండుతోంది. నిశ్చలంగా బిగుసుకపోయి నిలబడి అతని ఆఖరి పెనుమంటను భూమయ్య చూస్తున్నాడు.

అనేక సమ్మెలు మంటల నాలికల్లా భూమయ్యకు తోచాయి. ఆ మంట తనను... అదే ఆలింగనం... అదే స్పర్శ. అదే వొనుకు అదేవేడి తన శరీరంలోకి ఏదో చొరబారుతోంది. ఏదో కలిసి పోతోంది.

భూమయ్య మెదడు తూర్పున దిగే పెనుచీకటిలో జ్వలిస్తూ 'అతని' శరీరం విస్ఫోటిస్తూ మండుతున్నట్లుగా ఉన్నది.

జ్ఞాపకాలన్నీ రంగరించి ఏకకాలంలో ముద్దె పోయినట్లు - ఒకే ఒక జ్ఞాపకం, ఒకే స్పర్శ, ఒకే ఒక్క మాట మాత్రమే మిగిలి ఉన్నట్లు - అదేమిటో తెలియనట్లు -

భూమయ్య తలవంచుకొని వెనక్కు తిరిగాడు. కార్మికులు పెద్దపెట్టున గొనుగుతున్నారు. పట్టు తప్పినట్లుగా అతని అన్ని పనుల గురించి బహిరంగంగానే మాట్లాడుకుంటున్నారు.

భూమయ్య కుడి జబ్బ ఎవరో పట్టుకున్నట్లనిపించి తలెత్తి చూశాడు. స్వామి నిలబడి ఉన్నాడు. స్వామికళ్ళనిండా నీళ్ళు. వణికే తన కుడిచేతిని సాచి భూమయ్య స్వామి చేతిని అందుకున్నాడు.

"మనం రోజు అనేకసార్లు చస్తాము. ఆ చావులెవరికి కన్పించవు. ఇది చావుకాదు. ఇది మృత్యువుకాదు.చావులోకూడా అతను విజయుడే" స్వామి చెయ్యి ఇలాటి మాటను సంకేతించినట్లుగా భూమయ్య శరీరం గ్రహించింది. భూమయ్య చెయ్యి వెనక్కి తీసుకొని నడుస్తున్నాడు.

ఎత్తైన అర్ధచంద్రాకారపు రైలుకట్టమీద వేలాదిమంది స్త్రీ పురుషులు వృద్ధులు పిల్లలు తమ ప్రియతమ నాయకునికి వీడ్కోలు చెప్తూ నిలుచున్నారు. వాళ్ళ నల్లని తలల మీద ఎర్ర దౌలు ఆకాశం ఎప్పుడు అస్తమించిన సూర్యుని జ్ఞాపకంలా.

భూమయ్య రైలుకట్టను సమీపించేసరికి ఆ మందిలో మల్లిక కన్పించింది. ఆమె ఒడిలో తమకూతురు.

ఆ ముఖం - మల్లిక ముఖంలోని ఆ వెలుగు. ఔను ఆ వెలుగు తనకు తెలుసు. అది లక్షలాది కోట్లాది శ్రామికుల కంటి వెలుగు - అది అమ్మా, అక్కా, చెల్లి, వదిన భార్య లోకంలో ఇలాంటి పిలుపుల కన్నా అతీతమైన మనిషి వెలుగు.

భూమయ్య ఊగుతూ రైలుకట్ట ఎక్కి మల్లిక పక్క నిలుచున్నాడు.

మల్లిక కళ్ళవెంట అప్పటికే నీళ్ళుకారుతున్నాయి. భూమయ్యను చూడగానే ఒళ్ళోని కూతురును అలుముకొని వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది. భూమయ్యఆమె భుజంమీద చేయి వేశాడు. భూమయ్య మీద పడి జీవితకాలమంతా ఘనీభవించిన దు:ఖమంతా పొంగి పొర్లినట్లుగా ఏడ్చింది.

భూమయ్యరైలుకట్ట మీది నుండి మండే రెండు కాడులవేపు చూశాడు. జెగజెగమంటే కాడులు. అతని కాడు చుట్టూ నల్లగా ఆకారం లేని పోలీసువలయం.

తూరుపున నాలికలు చాపుతూ మండే మంటలు. మంటచుట్టూ నల్లటి వలయంలా పోలీసులు వారి వాహనాలు కార్మికుల తలలమీదుగా పడమట వ్యాపించే చీకటి .... ఈ వెలుగు చీకట్ల మధ్య వేలాది మంది కార్మికులు- భూమయ్య మల్లిక వాళ్ళ కూతురు, స్వామి ......అర్ధచంద్రాకారంగా సంధిగ్ధ సంధ్య సంజెకెంజాయ వెలుగులో నిలుచున్నారు. అతను మండడమే తన ఉనికి అన్నట్లు మండుతున్నాడు. ●